

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME
KURUMU

BANKACILIK SEKTÖRÜ DEĞERLENDİRME RAPORU

EKONOMİK DEĞERLENDİRMELER DAİRESİ

ARALIK 2001

İÇİNDEKİLER

1. MAKROEKONOMİK ORTAM.....	1
2. BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ GELİŞMELER.....	6
2.1. Genel Değerlendirme	6
2.2. Aktif Yapısındaki Gelişmeler	8
2.2.1. Nakit Değerler ve Bankalara Yapılan Plasmanlar.....	9
2.2.2. Menkul Değerlere Yapılan Plasmanlar.....	9
2.2.3. Krediler.....	10
2.2.4. Takipteki Alacaklar	12
2.3. Pasif Yapısındaki Gelişmeler	13
2.3.1. Mevduat.....	14
2.3.2. Bankalar, Bankalararası Para Piyasası ve Merkez Bankasına Borçlar.....	15
2.3.3. Özkaynaklar	16
2.4. Bilanço Dışı İşlemler	17
2.5. Karlılık Performansı ve Gelir-Gider Dengesindeki Gelişmeler	18
2.6. Sermaye Yeterliliği ve Finansal Risklerdeki Gelişmeler	21
2.6.1. Sermaye Yeterliliği.....	21
2.6.2. Likidite ve Faiz Riski	22
2.6.3. Kur Riski	24
2.6.4. Kredi Riski	25
3. ÖZEL FINANS KURUMLARI.....	27
3.1. Aktif Yapısındaki Gelişmeler	27
3.2. Pasif Yapısındaki Gelişmeler	27
3.3. Bilanço Dışı İşlemler	28
3.4. Karlılık	28
EK: FINANSAL PIYASALAR, MAKROEKONOMİ VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ GELİŞMELER.....	29

TABLOLAR

<u>Tablo 1.1. Temel Ekonomik ve Finansal Göstergeler</u>	2
<u>Tablo 2.1. Gruplar İtibariyle Aktif Büyüklüğündeki Gelişmeler (Eylül 2001)</u>	6
<u>Tablo 2.2. Banka Sayısı ve İstihdam</u>	6
<u>Tablo 2.3. Grup Paylarındaki Gelişmeler</u>	7
<u>Tablo 2.4. Bankacılık Sektöründe Yoğunlaşma (Yüzde)</u>	7
<u>Tablo 2.5. Seçilmiş Aktif Büyüklükleri</u>	8
<u>Tablo 2.6. Toplam Aktiflerin TL-YP Kompozisyonu</u>	9
<u>Tablo 2.7. Nakit Değerler ve Bankalara Yapılan Plasmanlar</u>	9
<u>Tablo 2.8. Menkul Değerlere Yapılan Plasmanlar</u>	10
<u>Tablo 2.9. Gruplar İtibariyle Krediler</u>	10
<u>Tablo 2.10. Kredilerin Türlerine Göre Dağılımı</u>	11
<u>Tablo 2.11. Kredilerin Sektörlere Göre Dağılımı</u>	11
<u>Tablo 2.12. Takipteki Alacaklar, Karşılıklar ve Kredilerin Takibe Dönüşme Oranı</u>	12
<u>Tablo 2.13. Sektörler İtibariyle Takibe Dönüşme Oranları (%)</u>	13
<u>Tablo 2.14. Bankaların Pasif Yapısı</u>	13
<u>Tablo 2.15. Toplam Pasiflerin TL-YP Kompozisyonu</u>	13
<u>Tablo 2.17. Banka Grupları İtibariyle Mevduatın Gelişimi</u>	14
<u>Tablo 2.18. Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı</u>	14
<u>Tablo 2.19. Mevduatın Vadelerine Göre Dağılımı</u>	15
<u>Tablo 2.20. Bankalara Borçlar</u>	15
<u>Tablo 2.21. Özkaynaklar (Trilyon TL)</u>	16
<u>Tablo 2.22. Bilanço Dışı İşlemler</u>	17
<u>Tablo 2.23. Net Dönem Kâr/ Zararı</u>	18
<u>Tablo 2.24. Seçilmiş Kar /Zarar Kalemleri</u>	19
<u>Tablo 2.25. Sermaye Piyasası İşlemleri ve Kambiyo Karları</u>	21
<u>Tablo 2.26. Sermaye Yeterliliği Rasyosu</u>	22
<u>Tablo 2.27. Bankacılık Sektörünün Likit ve Likit Benzeri Aktiflerinin Gelişimi</u>	22
<u>Tablo 2.28. Gruplar İtibariyle Bankacılık Sektörü Likit ve Likit Benzeri Aktiflerinin Gelişimi</u>	23
<u>Tablo 2.29. Bankacılık Sektörünün Likit Aktiflerinin Pasiflerini Karşılama Oranı</u>	24
<u>Tablo 2.30. Döviz Pozisyon Açığı (Milyon Dolar)</u>	25
<u>Tablo 2.31. Kredilerin Toplam Aktiflere ve Özkaynaklara Oranı</u>	26
<u>Tablo 3.1. ÖFK Bilançosundan Seçilmiş Kalemler</u>	27
<u>Tablo 3.2. ÖFK Gelir Gider Dengesinden Seçilmiş Kalemler (Milyar TL)</u>	28

EKLER

Tablo 1a	Aktif Büyüklüğüne Göre Banka Sıralaması (Eylül 2001 - Milyar TL)
Tablo 1b	Aktif Büyüklüğüne Göre Banka Sıralaması (Eylül 2001 - Milyon Dolar)
Tablo 1c	Aktif Büyüklüğüne Göre Banka Sıralaması (Aralık 2000 - Milyar TL)
Tablo 1d	Aktif Büyüklüğüne Göre Banka Sıralaması (Aralık 2000 - Milyon Dolar)
Tablo 2a	Bankacılık Sektörü Analitik Bilançosu (Milyar TL)
Tablo 2b	TMSF Hariç Bankacılık Sektörü Analitik Bilançosu (Milyar TL)
Tablo 2c	Kamu Bankaları Analitik Bilançosu (Milyar TL)
Tablo 2d	Özel Bankalar Analitik Bilançosu (Milyar TL)
Tablo 2e	TMSF Kapsamındaki Bankalar Analitik Bilançosu (Milyar TL)
Tablo 2f	Yabancı Bankalar Analitik Bilançosu (Milyar TL)
Tablo 2g	Kalkınma ve Yatırım Bankaları Analitik Bilançosu (Milyar TL)
Tablo 3a	Bankacılık Sektörü Analitik Bilançosu (Yüzde Pay ve Değişimler)
Tablo 3b	TMSF Hariç Bankacılık Sektörü Analitik Bilançosu (Yüzde Pay ve Değişim)
Tablo 3c	Kamu Bankaları Analitik Bilançosu (Yüzde Pay ve Değişim)
Tablo 3d	Özel Bankalar Analitik Bilançosu (Yüzde Pay ve Değişim)
Tablo 3e	TMSF Kapsamındaki Bankalar Analitik Bilançosu (Yüzde Pay ve Değişim)
Tablo 3f	Yabancı Bankalar Analitik Bilançosu (Yüzde Pay ve Değişim)
Tablo 3g	Kalkınma ve Yatırım Bankaları Analitik Bilançosu (Yüzde Pay ve Değ.)
Tablo 4a	Bankacılık Sektörü Analitik Bilançosu (Milyon Dolar)
Tablo 4b	TMSF Hariç Bankacılık Sektörü Analitik Bilançosu (Milyon Dolar)
Tablo 4c	Kamu Bankaları Analitik Bilançosu (Milyon Dolar)
Tablo 4d	Özel Bankalar Analitik Bilançosu (Milyon Dolar)
Tablo 4e	TMSF Kapsamındaki Bankalar Analitik Bilançosu (Milyon Dolar)
Tablo 4f	Yabancı Bankalar Analitik Bilançosu (Milyon Dolar)
Tablo 4g	Kalkınma ve Yatırım Bankaları Analitik Bilançosu (Milyon Dolar)
Tablo 5a	Bankacılık Sektörü Kar/Zarar Tablosu
Tablo 5b	TMSF Hariç Bankacılık Sektörü Kar/Zarar Tablosu
Tablo 5c	Kamu Bankaları Kar/Zarar Tablosu
Tablo 5d	Özel Bankalar Kar/Zarar Tablosu
Tablo 5e	TMSF Kapsamındaki Bankalar Kar/Zarar Tablosu
Tablo 5f	Yabancı Bankalar Kar/Zarar Tablosu
Tablo 5g	Kalkınma ve Yatırım Bankaları Kar/Zarar Tablosu
Tablo 6a	Özel Finans Kurumları Analitik Bilançosu (Milyar TL)
Tablo 6b	Özel Finans Kurumları Analitik Bilançosu (Yüzde Pay ve Değişim)
Tablo 6c	Özel Finans Kurumları Analitik Bilançosu (Milyon Dolar)
Tablo 6d	Özel Finans Kurumları Kar/Zarar Tablosu
Tablo 7	Türlerine Göre Krediler
Tablo 8	Vadelere ve Kesimlere Göre Krediler
Tablo 9	Tüketici Kredileri
Tablo 10	Bilanço Dışı İşlemler
Tablo 11	Repo ve Ters Repo İşlemleri

BANKACILIK SEKTÖRÜ

DEĞERLENDİRME RAPORU ¹

1. MAKROEKONOMİK ORTAM

2001 yılının üçüncü çeyreğinde, ekonomik aktivitedeki daralma devam ederken, mevsimsel etkilerden arındırılmış aylık fiyat artış bızları hedeflerin üzerinde kalmıştır. Bu dönemde, cari işlemler dengesi fazla verme eğilimini sürdürmüş ve sermaye hareketleri dengesindeki çıkışlar önemli oranda yavaşlamıştır. Temmuz-Eylül döneminde, uygulanmakta olan makroekonomik program çerçevesinde maliye ve para politikalarına ilişkin performans kriterlerinde hedeflerin üzerinde bir başarı sağlanmıştır. Faiz oranları, Temmuz ayı başında bazı yapısal reformlardaki gecikmeler ve 11 Eylül'de ABD'ye yönelik terörist saldırılar sonrasındaki geçici yükselmeler dışında, dönemin genelinde düşüş eğilimi göstermiştir. Faiz oranlarındaki düşüş ve yabancı para açık pozisyonların önemli oranda gerilemesiyle birlikte Temmuz-Eylül döneminde bankacılık sektörünün karlılık performansında da bir iyileşme kaydedilmiştir.

2001 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre, GSYİH yüzde 7,1, GSMH ise yüzde 8,5 oranında gerilemiştir. Aynı dönemde, sanayi sektörü yüzde 9,2, hizmetler sektörü yüzde 7,3, tarım sektörü ise yüzde 4,5 oranında küçülmüştür. Mevsimsel düzeltilmiş veriler incelendiğinde yılın üçüncü çeyreğinde tarım ve hizmetler sektörü bir önceki döneme göre büyüme gösterirken, sanayi sektöründeki daralma bu dönemde de devam etmiştir. Bu gelişmeler sonucunda 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde GSYİH'da yüzde 6,4, GSMH'da ise yüzde 8,3 oranında bir küçülme gerçekleşmiştir. Bu dönemde, deri, kağıt-basım, kimya, metal eşya, makine teçhizat ve taşıt araçları üretim düşüşünden en fazla etkilenen sektörler olmuştur.

Yaşanan finansal krizler sonrası faiz oranlarının önemli oranda artması, istihdam kayıpları ve geleceğe yönelik belirsizlikler sonucu tüketici ve yatırımcı güveninin zayıflaması, 2001 yılının ilk yarısında yurt içi talepte yüzde 17,5 oranında da bir düşüşe yol açmıştır. Toplam yurt içi talep yılın üçüncü çeyreğinde de daralmaya devam etmiş ve yüzde 17,1 oranında gerilemiştir. Üçüncü çeyrekte toplam tüketim harcamaları yüzde 9,9, sabit sermaye yatırımları ise yüzde 35,8 oranında düşüş göstermiştir. Mevsimsel düzeltilmiş veriler incelendiğinde, 2001 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki döneme göre özel tüketim harcamalarında bir toparlanma gözlenirken, özel kesim makine-teçhizat yatırımlarındaki yüksek oranlı düşüş eğilimi devam etmiştir.

ABD'ye yönelik terörist saldırısının Eylül ayının ikinci yarısında ihracat ve turizm gelirlerini olumsuz yönde etkilemesine rağmen, cari işlemler dengesi yılın üçüncü çeyreğinde 1,9 milyar dolar fazla vermiştir. Böylece, 2001 yılı Ocak-Eylül döneminde cari işlemler dengesinde kaydedilen fazla 2,5 milyar dolara çıkmıştır.

2001 yılının ilk çeyreğinde 3,1, ikinci çeyreğinde ise 6,4 milyar dolar olarak gerçekleşen sermaye çıkışı, üçüncü çeyrekte önemli ölçüde azalarak 1,1 milyar dolara inmiştir. 2001 yılının Ocak ayından sonra ilk defa Eylül ayında sermaye hareketleri dengesinde net giriş sağlanmıştır.

¹Sektör Değerlendirme Raporu'nun bu sayısında 2001 yılı Eylül ayına ilişkin mali tablolar çerçevesinde, bankacılık sektörünün bilanço yapısı, karlılık performansı ve finansal risklerindeki gelişmeler değerlendirilmektedir. Söz konusu alanlara ilişkin yılın ilk yarısındaki gelişmeler "Bankacılık Sektörü Değerlendirme Raporu"nun Haziran sayısında ayrıntılı olarak değerlendirildiğinden bu sayıda ağırlıklı olarak Temmuz-Eylül dönemi gelişmelerine yer verilmiştir. Bankacılık sektörüne yönelik analizin Eylül ayı ile sınırlı olması nedeniyle makroekonomik gelişmelere ilişkin değerlendirmeler de Ocak-Eylül dönemini kapsamaktadır. Makroekonomi ve bankacılık sektörüne ilişkin Ekim-14 Aralık dönemini kapsayan özet bir değerlendirme Raporun ekinde sunulmaktadır.

Eylül ayındaki bu gelişme portföy yatırımları ve kısa vadeli sermaye hareketleri dengesindeki girişlerden kaynaklanmıştır. Portföy yatırımlarındaki girişte yurt içi yerleşiklerin yurt dışındaki menkul değer yatırımlarını çözerek Türkiye'ye getirmeleri; kısa vadeli sermaye hareketlerindeki girişte ise bankaların döviz rezervlerindeki azalma ile özel sektörün ticari ve döviz kredileri kullanımındaki artış belirleyici olmuştur.

Bu gelişmelerin de katkısıyla Merkez Bankasının uluslararası rezervleri (döviz+altın) Haziran ayı sonunda 17,5 milyar dolardan Eylül ayında 19,9 milyar dolara yükselmiştir. Uluslararası rezervlerdeki bu gelişmeler ve kısa vadeli borçların azalmaya devam etmesi sonucunda, Mart ayında yüzde 137'ye yükselen kısa vadeli dış borçların Merkez Bankası uluslararası rezervlerine oranı Eylül ayında yüzde 105 seviyesine inmiştir.

Tablo 1.1. Temel Ekonomik ve Finansal Göstergeler

	Ocak-Eylül		2001					
	2000	2001	I. Çeyrek	II. Çeyrek	III. Çeyrek	Temmuz	Ağustos	Eylül
GSMH Büyümesi (%)	5,9	-8,3	-4,4	-11,4	-8,5			
Yurtiçi Talep(% Değişme)	9,5	-17,4	-10,7	-23,3	-17,1			
Aylık Sanayi Üretim End. (% Değ.)	4,8	-7,5	-2,0	-9,7	-10,1	-11,0	-10,1	-9,2
Özel İm. San.Kapas. Kull.Or. (%)	74,8	65,0	65,2	64,1	65,7	65,4	64,9	66,8
TEFE (% Değişme)	23,7	62,9	15,6	25,0	12,7	3,3	3,5	5,4
TÜFE (% Değişme)	26,9	47,7	10,7	19,5	11,6	2,4	2,9	5,9
TL/ABD Doları (Bin TL)	605,9	1.122,8	791,6	1.183,1	1.393,7	1.317,3	1.397,6	1.466,3
TL/ABD Doları (% Değişme)			16,6	49,4	17,8	8,6	6,1	4,9
TCMB Reel Kur Endeksi (1995=100)	133,5	114,4	133,3	109,1	100,8	105,2	98,9	98,4
İhracat (% Değişme)	6,7	11,8	8,8	13,4	13,2	8,5	26,1	6,7
İthalat (% Değişme)	37,6	-23,3	-6,5	-30,6	-29,2	-28,3	-30,6	-28,7
Dış Ticaret Açığı (Milyar \$)	-16,2	-4,1	-2,1	-0,6	-1,4	-0,6	-0,4	-0,4
Turizm Gelirleri (Milyar \$)	5,9	6,6	0,7	2,3	3,6	1,1	1,3	1,1
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-6,9	2,5	-0,5	1,2	1,9	0,4	0,8	0,7
Sermaye Hareketleri Den. (Milyar \$)	10,9	-10,6	-3,1	-6,4	-1,1	-0,8	-0,7	0,4
Rezerv Hareket.(Ödemeler Dengesi Tanımı) (Milyar \$) (+: azalış, -:artış)	-2,4	11,3	4,6	5,4	1,3	1,1	0,3	-0,1
TCMB Ularası Rezervleri (Milyar \$)			19,4	17,5	19,9	18,1	19,7	19,9
Kısa Vad.DışBorç./TCMB U.arası Rez.(%)			137	130	105	115	105	105
Konsolide Bütçe Açığı (Katr. TL.)	10,0	18,4	0,1	8,0	10,3	4,2	2,6	3,5
Faiz Dışı Bütçe Fazlası (Katr. TL.)	7,6	11,1	4,7	2,9	3,4	0,7	1,9	0,8
İç Borç Stoku-Toplam (Katrilyon TL.)			50,8	90,3	105,8	96,4	101,8	105,8
-Nakit			30,8	37,7	48,5	41,4	45,3	48,5
-Nakit Dışı			20,0	52,6	57,3	55,0	56,5	57,3
İç Borç Stoku (Toplam)/M2YR (%)			67,5	100,1	100,0	103,3	104,4	100,0
İç Borç Stoku (Nakit)/M2YR (%)			40,9	42,0	46,0	44,4	46,4	46,0
Açık Piyasa İşlemleri (Katrilyon TL)			-9,0	0,2	-1,6	-1,5	-2,8	-1,6
Emisyon Hacmi (Katrilyon TL)			3,6	4,4	5,1	4,4	4,8	5,1
Para Tabanı (IMF Tanımı)(Katr. TL)			5,6	6,4	7,6	6,5	6,8	7,6
M2YR (Katrilyon TL)			75,3	89,7	105,4	93,3	97,5	105,4
TCMB O/N Faizi (Yıllık Basit, %)	39,3	104,7	185,9	71,6	62,3	65,2	62,3	59,2
Hazine İhaleleri Faiz Or. (Bileşik, %)	38,0	109,1	136,9	97,7	92,6	95,0	92,6	87,6
Hazine İhaleleri Ort. Vade (Gün)	510	126	111	155	145	169	132	126
1 Ay Vad.Mevd.Faiz Or.(Yıll.Basit, %)	39,1	105,2	158,9	75,7	67,7	67,3	66,2	65,9
İMKB Ulusal 100 Endeksi (TL)	15.352	10.412	9.553	10.935	9.366	9.850	9.725	8.437
İMKB Ulusal 100 Endeksi (\$)	1.459	566	748	555	405	448	416	346

Kaynak: DİE, Hazine, Maliye Bk. TCMB, İMKB.

Türk Lirasının önemli ölçüde değer yitirmesinin bir sonucu olarak Mart-Mayıs döneminde fiyat artış hızlarında da bir sıçrama yaşanmış ve bu dönemde aylık TEFE artış hızı

ortalama yüzde 10,2 düzeyinde gerçekleşmiştir. Türk Lirasının hızlı değer kaybının enflasyona yansımalarının görece olarak azalması ve mevsimsel etkilerden dolayı, Haziran-Eylül döneminde aylık ortalama TEFE artış hızı yüzde 3,8'e inmiştir. Ancak, mevsimsel etkilerden arındırıldığında bu dönemde aylık fiyat artış hızları beklentilerin üstünde kalmış ve ortalama yüzde 4,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler sonucunda Ocak ayında yüzde 28,3 seviyesine kadar gerilemiş olan 12 aylık TEFE artış hızı Eylül sonu itibariyle yüzde 74,7'ye; yüzde 33,4'e gerilemiş olan TÜFE artış hızı ise yüzde 61,8'e yükselmiştir.

2001 yılının üçüncü çeyreğinde de maliye politikasının hedeflerle uyumlu bir biçimde uygulanmasına devam edilmiştir. Nitekim, Eylül sonu itibariyle 6,2 katrilyon lira olması öngörülen konsolide kamu kesimi faiz dışı fazlası 10,3 katrilyon lira düzeyinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde, faiz dışı harcamaların sıkı kontrolü ve gelirlerin beklentilerin üzerinde gerçekleşmesine bağlı olarak konsolide bütçe faiz dışı dengesinde de hedeflerin üzerinde bir performans sağlanmıştır.

Faiz dışı dengede öngörülenin üzerindeki iyileşmeye rağmen, faiz oranlarının beklentilerin üzerinde gerçekleşmesi ve geçmiş dönemlerden sarkan faiz ödemelerinin yılın üçüncü çeyreğinde yoğunlaşmasına bağlı olarak iç borç stoku artmaya devam etmiş ve Eylül ayı sonunda 105,8 katrilyon liraya çıkmıştır. Eylül sonu itibariyle iç borç stokunun 48,5 katrilyon lirası nakit, 57,3 katrilyon lirası ise nakit dışı borçlardan oluşmuştur. Nakit dışı borçların önemli bir bölümü 2001 yılının ilk yarısında görev zararlarının tasfiyesi amacıyla kamu, bilanço yapılarının güçlendirilmesi amacıyla da fon bankalarına verilen özel tertip tahvillerden oluşmaktadır. Bu gelişmeler sonucunda toplam iç borç stokunun mali sistemin büyüklüğüne oranı (iç borç stoku/(M2Y+Repo)) geçen yıl sonuna göre 40 puan artarak Eylül sonu itibariyle yüzde 100 seviyesine çıkmıştır. Aynı dönemde nakit iç borç stokunun M2YR'ye oranı ise 13,6 puanlık artışla yüzde 46 olarak gerçekleşmiştir.

Mayıs ayında açıklanan 2001 Yılı Para Programı çerçevesinde Merkez Bankası bilançosunun Net İç Varlıklar (NİV) ve Para Tabanı kalemlerine tavan, Net Uluslararası Rezervler (NUR) kalemindeki dönemsel değişimlere ise taban değerler getirilmiştir. NİV ve NUR kalemlerine getirilen kısıtlar performans kriteri, parasal taban büyüklüğüne getirilen kısıt ise gösterge hedef olarak belirlenmiştir. Para Programı kapsamında Merkez Bankası parasal taban büyüklüğünü enflasyonla mücadelede nominal çapa olarak kullanacağını açıklamıştır. Bu genel çerçeve içinde, Merkez Bankası fiyat istikrarını sağlamaya yönelik olarak kısa vadeli faiz oranlarını temel politika aracı olarak kullanmaya başlamıştır.

Döviz kuru politikasına ilişkin olarak ise, döviz kurlarının piyasada arz ve talep koşulları çerçevesinde belirlenmesi esas alınmıştır. Bununla birlikte kurlarda kısa vadeli aşırı dalgalanmalar olduğunda Merkez Bankasının döviz piyasalarına müdahale edebileceği öngörülmüştür. Ayrıca, Hazine'nin IMF ve Dünya Bankası'ndan bütçe finansmanı amacıyla sağlanan kredileri yurt içi TL ödemelerinde kullanmasının yarattığı likidite fazlasını çekmek amacıyla düzenli olarak döviz ihaleleri yapılmıştır.

Para ve kur politikası yılın üçüncü çeyreğinde de yukarıda özetlenen çerçevede yürütülmüş ve para programına ilişkin tüm performans kriterleri ve gösterge değerlerde hedeflenenin üzerinde bir başarı elde edilmiştir. Para programı uygulanmasında sağlanan bu olumlu gelişmeler Temmuz-Eylül döneminde faiz oranlarının düşüş eğilimine girmesine ve döviz kurlarındaki dalgalanmaların azalmasına katkıda bulunmuştur.

Temmuz ayı başında ekonomik programın uygulanmasına yönelik yaşanan sorunlar ile Eylül ayında ABD'ye yönelik saldırıların etkisiyle ortaya çıkan dalgalanmalar hariç tutulduğunda, yılın üçüncü çeyreğinde döviz kurlarının görece olarak daha istikrarlı bir yapıda geliştiği

gözlendi. Bununla birlikte, Temmuz-Eylül döneminde de döviz kurları üzerindeki baskı sürmüş ve Türk Lirası yabancı paralar karşısında reel olarak değer kaybetmeye devam etmiştir. Bu gelişimde, daha önceki dönemlere göre azalmakla birlikte sermaye hareketleri dengesindeki çıkışın devam etmesi, enflasyonist beklentilerin yükselmiş olması ve geleceğe yönelik belirsizliklerin tam olarak giderilememesi sonucu ekonomik birimlerin döviz cinsinden yatırım araçlarını tercih etme eğilimleri etkili olmuştur.

Merkez Bankası, Telekom krizi ve Arjantin’de yaşanan gelişmelerin olası olumsuz etkilerini dikkate alarak gecelik faiz kotasyonunu 20 Temmuz’da 4 puan artırarak yüzde 67’ye yükseltmiştir. Döviz kurlarının görece olarak istikrar kazanması ve enflasyon üzerinde talep baskısının bulunmadığı dikkate alınarak gecelik faiz kotasyonu 10 Ağustos’da yüzde 62’ye, 7 Eylül’de ise yüzde 59’a düşürülmüştür.

İkinci el Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) piyasasındaki faiz oranları kısa vadeli faizlere paralel bir gelişim göstermiştir. Standby düzenlemesinin dokuzuncu gözden geçirmesine ilişkin yaşanan sorunlar ve Standart&Poors derecelendirme kuruluşunun Türkiye’nin kredi görünümünü negatife çevirmesinin de etkisiyle 12 Temmuz’da yüzde 107,2 seviyesine kadar çıkan DİBS ikincil piyasa bileşik faiz oranı, izleyen dönemlerde düşüş eğilimine geçmiş ve Eylül ayı başında yüzde 79 seviyesine inmiştir. 11 Eylül saldırılarının ardından bu piyasadaki faiz oranları 10 puan civarında artmış, ancak ay sonuna doğru yeniden düşüş göstererek yüzde 80-85 bandına gerilemiştir.

Hazine ihalelerinde gerçekleşen faiz oranları kısa vadeli faiz oranları ile ikinci el DİBS piyasalarındaki faiz oranlarındaki gelişmeleri belirleyen faktörlerden benzer biçimde etkilenmiştir. Temmuz ayında yüzde 95 olarak gerçekleşen Hazine ihaleleri bileşik faiz oranı Ağustos ayında yüzde 92,6’ya Eylül ayında ise yüzde 87,6’ya gerilemiştir.

TL cinsinden mevduatlara (1 ay vadeli) verilen faiz oranları Mayıs ayında bir önceki aya göre 20 puanlık düşüşün ardından izleyen dönemde yüzde 65-70 bandında seyretmiştir. 1 ay vadeli dolar cinsinden döviz tevdiat hesaplarına verilen faiz oranları ise sürekli düşüş göstererek Nisan ayında yüzde 15,5 olan seviyesinden Eylül ayında yüzde 6,6’ya gerilemiştir.

27 Temmuz 2001 tarihinde yapılan düzenlemeyle, TL mevduat hesaplarındaki stopaj oranları, 3 ila 6 ay vadeli olanlar için yüzde 14’e; 6 ila 12 ay vadeli olanlarda yüzde 10’a, 12 aydan uzun vadeli için de yüzde 6’ya indirilmiştir. Repo stopaj oranı da yüzde 16’dan yüzde 20’ye yükseltilmiştir. Döviz tevdiat hesapları üzerindeki stopaj oranı 1 yıldan uzun vadeli için değişmemiş; 1 yıldan kısa vadeli için 2 puan artırılarak yüzde 16’dan, yüzde 18’e yükseltilmiştir. Ayrıca, bankaların kaynak maliyetlerini düşürmek amacıyla Merkez Bankası 8 Ağustos 2001 tarihinden itibaren TL mevduatları için ayrılan münzam karşılıklara faiz ödenmesi uygulamasına başlamıştır. Bu düzenlemeler ve finansal varlıkların getirilerinde yukarıda özetlenen gelişmeler hane halklarının portföy tercihlerinin ve bankacılık sektörünün kaynak maliyetinin şekillenmesinde etkili olmuştur.

İMKB Ulusal 100 Endeksi yaşanan belirsizliklere bağlı olarak 17 Temmuz’da 8.688 seviyesine kadar gerilemiş ve Eylül ayının ilk yarısına kadar olan dönemde 9.000-10.000 bandında dalgalı bir seyir izlemiştir. 11 Eylül saldırılarının ardından İMKB Ulusal 100 Endeksinde yüzde 25’e ulaşan düşüşler yaşanmış ve Eylül ayı sonunda Bileşik Endeks 7.626 seviyesinden kapanmıştır.

“Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı” çerçevesinde gerçekleştirilen düzenlemeler Temmuz-Eylül döneminde de bankacılık sektöründe banka sayısı, grup payları ve bilanço yapısına ilişkin büyüklükleri etkileyen temel gelişmelerden birisi olmuştur.² Bu kapsamda;

-Kamu bankalarının operasyonel ve mali açıdan yeniden yapılandırılması çalışmaları programlanan çerçevede sürdürülmüş, 6 Temmuz 2001’de Emlak Bankası’nın bankacılık lisansı iptal edilerek bu bankanın aktiflerinin bir bölümü Ziraat Bankasına devredilmiştir.

-Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) bünyesinde bulunan bankaların finansal ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılması ile birleşme, devir, satış veya tasfiye yoluyla çözümlenmesi çalışmalarına devam edilmiştir. Bu kapsamda Temmuz-Eylül dönemine ilişkin olarak, Sümerbank’ın OYAK grubuna satışı 10 Ağustos, Demirbank’ın HSBC grubuna satış ve devrine ilişkin sözleşme ise 20 Eylül 2001 tarihinde imzalanmıştır.

-Mali bünyelerinin güçlendirilmesi ihtiyacında bulunan özel bankalardan sermaye arttırımı, sermaye benzeri kredi temini ve yeniden yapılanma stratejilerini içeren taahhüt mektupları alınmış ve taahhütlere uyum titizlikle takip edilmiştir. Bu kapsamda, mali bünyeleri bozulan ve sermaye arttırım planları yeterli bulunmayan 5 banka 9 Temmuz tarihinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmiştir. Bankaların devir ve birleşmelerini teşvik eden düzenlemelerin gerçekleştirilmesiyle birlikte bu yöndeki girişimler de artmış ve 27 Ağustos 2001’de Osmanlı Bankası Körfez Bankasını devralmıştır.

2001 yılı Temmuz-Eylül döneminde, uluslararası alandaki temel gelişme ABD’ye yönelik terörist saldırının yarattığı olumsuz etkiler ve buna karşı alınan politika önlemleri olmuştur. 11 Eylül tarihinde gerçekleşen terörist saldırılar dünya ekonomisini yeni bir belirsizlik ile karşı karşıya bırakmış ve 2001 yılının kalan kısmında dünya ekonomisinin içinde bulunduğu yavaşlama eğiliminin daha da hızlanacağı beklentisini arttırmıştır. Söz konusu terörist saldırı, ABD’de zaten zayıf olan tüketici ve iş güveninin daha da kötüleşmesine yol açmıştır. Bu gelişmelerden Euro ve Japonya ekonomilerinin yanında diğer gelişmekte olan ülkelerin de olumsuz etkileneceği dikkate alınarak hem gelişmiş ekonomiler hem de gelişmekte olan ekonomiler için 2001 ve 2002 yılı büyüme öngörülleri aşağı çekilmiştir. Terörist saldırıların olumsuz etkilerini gidermek amacıyla gelişmiş ülkelerin Merkez Bankaları faiz oranlarında önemli indirimlere gitmişlerdir.

ABD Doları 11 Eylül saldırısının ardından büyüme hızına ilişkin olumsuz beklentiler ve daha güvenli olacağı düşünülen ülkelerin paralarına yönelmenin bir sonucu olarak temel para birimlerine karşı değer kaybetmiştir. Ancak alınan politika önlemlerinin de katkısıyla ABD’nin global toparlanmadaki öncü rolünün devam edeceğinin ortaya çıkmasıyla birlikte ABD doları tekrar değer kazanmaya başlamıştır.

11 Eylül sonrasında tüm ülkelerde keskin düşüş gösteren hisse senetleri fiyatları Eylül sonuna doğru toparlanmaya başlamıştır. Bu genel eğilimin dışında kalan tek ülke Arjantin olmuş ve bu ülkede yaşanan sıkıntıların bir yansıması olarak hisse senetleri fiyatları düşmeye devam etmiştir. 11 Eylül saldırısının ardından yükselen gelişmekte olan ülkelerin ihraç ettiği Eurobond’ların spreadleri, uluslararası piyasalarda güvenin yeniden tesisi ile birlikte, Arjantin dışında, yeniden düşüş eğilimine girmiştir.

² Yeniden yapılandırma alanında sağlanan gelişmeler 8 Kasım 2001 tarihinde yayınlanan ve BDDK internet sitesinde yer alan “Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı: Gelişme Raporu”nda ayrıntılı olarak kapsanmıştır.

2. BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ GELİŞMELER³

2.1.Genel Değerlendirme

2001 yılı üçüncü çeyreğinde aktif büyüklüğü TMSF kapsamındaki bankalar dışında reel olarak artış göstermiştir. Bu dönemde TMSF kapsamına 5 bankanın alınmasına rağmen bu gruptaki bankaların aktif büyüklüğündeki daralmada, Sümerbank'ın satışı ve Hazine tarafından verilen DİBS'lerin bir kısmının erken itfası ile ihtiyacın azalmasına bağlı olarak geri verilmesi belirleyici olmuştur. Emlakbank'ın bankacılık faaliyetleri dışındaki aktiflerinin Ziraat Bankasına devredilmediği dikkate alındığında yılın üçüncü çeyreğinde kamu bankalarındaki büyüme daha dikkat çekici olmaktadır. Özel bankalar grubundaki büyüme ise ilk beş bankanın aktif büyüklüğündeki yüksek oranlı artıştan kaynaklanmıştır.

Tablo 2.1. Gruplar İtibariyle Aktif Büyüklüğündeki Gelişmeler (Eylül 2001)

	Toplam Aktifler		Reel Yüzde Değişme (TL)			Yüzde Değişme (\$)	
	Trilyon TL	Milyon \$	09-01/09-00	09-01/12-00	09-01/06-01	09-01/12-00	09-01/06-01
Kamu	46.144	30.101	-17,4	-20,6	2,6	-43,4	-5,5
Özel	91.063	59.403	3,6	8,5	3,7	-22,6	-4,5
- İlk Beş Banka	61.326	40.005	11,4	10,9	8,0	-20,8	-0,5
- Diğer	29.737	19.398	-9,4	3,7	-3,5	-26,0	-11,2
TMSF Bünyesindeki Bankalar	19.875	12.965	271,4	40,3	-24,5	0,1	-30,5
Yabancı	4.497	2.933	-59,6	-21,1	0,7	-43,7	-7,2
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	8.218	5.360	11,9	8,7	8,8	-22,4	0,1
Genel Toplam	169.796	110.763	1,3	0,2	-0,8	-28,5	-8,6

Kaynak : BDDK

Emlakbank'ın Ziraat Bankası'na devredilmesi, TMSF kapsamındaki bankaların bir kısmının birleştirilmesi, bazı bankaların bankacılık izinlerinin iptal edilmesi ve özel bankalar arasındaki birleşmeler sonucunda 2001 yılında banka sayısında önemli bir düşüş yaşanmıştır. Nitekim, 2001 yılı Eylül ayı itibariyle banka sayısı geçen yıl sonuna göre 11 adet azalarak 68'e düşmüştür. Bankacılık sektörünün faaliyet hacmindeki daralma, kamu ve TMSF bankalarının operasyonel açıdan yeniden yapılandırılmaları ve sektör genelinde etkinliği artırma çalışmalarına bağlı olarak 2001 yılında şube ve personel sayısında da önemli düşüşler gerçekleşmiştir.

Tablo 2.2. Banka Sayısı ve İstihdam

	Banka Sayısı			Y. İçi Şube Sayısı			Y. İçi Personel Sayısı		
	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001
Kamu	4	4	3	2.833	2.734	2.730	70.329	60.265	56.568
Özel	29	29	24	3.777	3.832	3.724	71.155	70.391	68.597
TMSF Bankaları	11	5	9	1.076	877	787	20.044	16.439	14.243
Yabancı	17	16	16	115	43	43	3.743	1.880	1.839
Kalk.Yat. Bankaları	18	18	16	29	44	37	6.461	6.324	6.206
Toplam Sektör	79	72	68	7.830	7.530	7.321	171.732	155.299	147.453

Kaynak : BDDK

Özel bankaların bankacılık sektörü içindeki payı 2001 yılının üçüncü çeyreğinde de artış göstermiş ve özellikle ilk beş büyük bankanın payındaki artışa bağlı olarak yüzde 53,6'ya yükselmiştir. Temmuz ayı içerisinde özel bankalar grubunda yer alan 5 banka (Haziran sonu itibariyle sektör içindeki payı yüzde 1,9) TMSF grubuna geçerken, Ağustos ayında satışı

³ Bu bölüm bankalarca beyan edilen bilgilere dayanılarak hazırlanmıştır. Bankaların gruplandırılmasında T.C. Merkez Bankası Gözetim Sisteminde uygulanmakta olan banka gruplaması kullanılmıştır.

tamamlanan Sümerbank özel bankalar grubuna geçmiş ve bu gelişmelerin de etkisiyle üçüncü çeyrekte TMSF bankalarının payı 3,8 puan gerileyerek yüzde 11,7'ye düşmüştür. Aynı dönemde diğer grupların payları ise önemli bir değişiklik göstermemiştir.

Tablo 2.3. Grup Paylarındaki Gelişmeler

	Toplam Aktifler İçindeki Pay (%)			Toplam Krediler İçindeki Pay (%)			Toplam Mevduat İçindeki Pay (%)		
	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001
Kamu	34,3	26,3	27,2	27,5	20,7	18,6	39,8	32,2	31,2
Özel	49,5	51,1	53,6	58,1	64,8	67,2	45,9	53,1	56,6
-İlk Beş Banka	32,6	33,1	36,1	41,5	48,9	52,8	30,7	35,0	38,6
-Diğer	16,9	18,0	17,5	16,6	15,9	14,4	15,2	18,1	18,0
TMSF Bankaları	8,3	15,5	11,7	6,7	4,5	3,8	13,4	13,5	10,8
Yabancı	3,4	2,6	2,6	1,3	2,1	2,4	0,9	1,2	1,4
Mevduat Bankaları Top.	95,5	95,6	95,2	93,6	92,1	92,0	100,0	100,0	100,0
Kalkınma ve Yat. Bankaları	4,5	4,4	4,8	6,4	7,9	8,0	-	-	-
Sektör Toplamı	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: BDDK

Bankacılık sektörü yoğunlaşma açısından incelendiğinde; aktif toplamı bakımından en büyük beş bankanın 2001 yılının ilk yarısında gerileyen toplam sektör içindeki payı, üçüncü çeyrekte yeniden yükselmiş ve yüzde 47,6 olarak gerçekleşmiştir. En büyük on bankanın sektörün toplam aktifleri içindeki payı da benzer bir gelişme göstermiş ve Eylül ayı sonunda yüzde 67,4'e yükselmiştir. İlk beş bankanın payındaki artışta Ziraat Bankası ile Emlakbank'ın birleşmesi sonucunda Ziraat Bankasının payındaki artış belirleyici olurken, ilk on bankanın payındaki artışta ayrıca Osmanlı Bankası ile Körfezbank'ın birleşmesi sonucunda bu bankanın ilk on banka arasında girmesi de etkili olmuştur.

Tablo 2.4. Bankacılık Sektöründe Yoğunlaşma (Yüzde)

	Toplam Aktifler İçindeki Pay (%)			Toplam Krediler İçindeki Pay (%)			Toplam Mevduat İçindeki Pay (%)		
	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001
İlk beş banka ^(*)	47,8	41,8	47,6	42,1	41,9	44,8	51,3	48,7	53,4
İlk on banka ^(*)	69,2	64,2	67,4	72,7	69,7	69,5	72,9	71,6	73,7

Kaynak: BDDK

(*) Aktif Toplamına Göre

Ulusal ve uluslararası ekonomik ve finansal gelişmeler sonucunda 2001 yılının ilk yarısında 2000 yılına göre belirgin bir biçimde değişerek kısa vadede yoğunlaşan bankacılık sektörünün kaynak ve kullanım yapısı, yılın üçüncü çeyreğinde de ekonomideki belirsizlik ortamının sürmesine bağlı olarak yılın ilk yarısındakine benzer bir eğilim göstermiştir. Belirsizlik ortamının yarattığı riskleri azaltma çabası içinde olan sektörün yılın ilk yarısında önemli ölçüde bozulan karlılık performansı üçüncü çeyrekte iyileşmeye başlamıştır.

Yılın ilk yarısında yaşanan ekonomik aktivitedeki hızlı daralmanın üçüncü çeyrekte de devam etmesi bankacılık sektörünün toparlanma sürecini geciktirici bir etki yaratırken, belirsizlik ve güven sorunu, kaynak yapısındaki kısa vade ve yabancı para cinsinden yoğunlaşma eğiliminin sürmesine yol açmıştır. Nitekim, Aralık 2000'de yüzde 52,4 olan TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı, Haziran 2001'de yüzde 43,8'e, Eylül ayı sonunda ise yüzde 37,5'e gerilemiştir. Aynı dönemde zorunlu karşılığa tabi mevduatın ortalama vadesi TL mevduatlarda uzarken, yabancı para cinsinden mevduatlarda kısalmıştır. TL mevduatların ortalama vadesinde görülen iyileşmede uzun vadeli mevduatları teşvik edici vergi düzenlemeleri de etkili olmuştur.

Yılın ilk yarısında ekonomik görünümdeki bozulmanın yanısıra, global ekonomideki yavaşlama ve gelişmekte olan ekonomilerde yaşanan sorunlar nedeniyle bankaların diğer önemli fon kaynağı olan yurtdışı piyasalardan sağlanan fonlarda yaşanan daralma, üçüncü çeyrekte yavaşlamış, bankalar yurtdışından sağladıkları vadesi dolan kredilerini yenilemeye ve yeni krediler temin etmeye başlamışlardır.

2001 yılının ilk yarısında yaşanan gelişmeler sonucunda aktiflerini kısa vadeli plasmanlara yoğunlaştırmak durumunda kalan bankacılık sektörü, üçüncü çeyrekte de bu eğilimini sürdürmüştür. Kaynak yapısının kısa vadede yoğunlaşmasının yanısıra ekonomik faaliyetlerdeki daralma bankaların uzun vadeli plasman olanaklarını önemli ölçüde azaltmıştır. Bankaların kredi hacminde Ocak-Haziran döneminde yaşanan reel gerileme, özellikle TL cinsinden kredilerdeki düşüşe bağlı olarak, üçüncü çeyrekte de devam etmiştir. Ancak, üçüncü çeyrekte kredi hacmindeki düşüş hızının bir miktar yavaşladığı gözlenmektedir.

Ekonomik aktivitedeki daralma, şirket ve hane halkları bilançolarındaki kötüleşme ve varlık fiyatlarındaki düşüş bankaların sorunlu kredilerindeki artışın üçüncü çeyrekte hızlanmasına neden olmuş ve 2000 yılı sonunda yüzde 11 olan tasfiye olacak alacakların toplam krediler içindeki payı esas olarak Kamu ve TMSF bünyesindeki bankalardaki yükselmeye bağlı olarak 2001 Haziran ayında yüzde 13,8'e, Eylül ayı sonunda yüzde 17'ye çıkmıştır.

Kamu ve Fon bankalarına görev zararları ve sermaye ihtiyacına karşılık verilen DİBS'ler nedeniyle, menkul değerler cüzdanının bankacılık sektörünün toplam aktifleri içindeki payı 2000 yıl sonunda yüzde 11,5'den 2001 Haziran ayında yüzde 21,4'e, Eylül ayında yüzde 22,6'ya çıkmıştır.

2001 yılının ilk yarısında Türk Lirasının önemli oranda değer yitirmesi nedeniyle oluşan kambiyo zararları ve faiz oranlarındaki hızlı yükselmeye bağlı olarak ortaya çıkan fonlama ve sermaye piyasası işlem zararları, bankacılık sektörünün karlılık performansının belirgin biçimde kötüleşmesine yol açarken, üçüncü çeyrekte özellikle net faiz gelirlerindeki artışa bağlı olarak karlılık performansında iyileşme görülmeye başlanmıştır. Nitekim yılın ilk yarısında TMSF bankaları hariç tutulduğunda 381 milyon dolar zarar eden sektör, dokuz aylık dönemde 697 milyon dolar kar etmiştir. TMSF bankaları dahil edildiğinde 2001 yılı Haziran ayı itibariyle sektörün 4,0 milyar dolar olan zararı, Eylül ayı sonunda 3,3 milyar dolara gerilemiştir.

2.2. Aktif Yapısındaki Gelişmeler

Bağlı menkul değerler ve menkul değerler toplamından oluşan menkul değerlere plasmanlar kalemi aktif toplamı içerisindeki en yüksek paya sahip olma özelliğini 2001 yılının üçüncü çeyreğinde de korumuştur. Bu dönemde kredilerin toplam aktifler içindeki payında önemli bir değişiklik gerçekleşmezken, bankalardan alacaklar kaleminin payı azalmıştır.

Tablo 2.5. Seçilmiş Aktif Büyüklükleri

	Trilyon TL			Yüzde Pay			Reel Yüzde Değişme	
	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Eyl.01 / Ara.00	Eyl.01 / Haz. 01
Bankalardan Alacaklar(*)	18.853	29.898	30.129	18,1	19,7	17,7	-1,9	-10,6
Krediler	31.845	39.184	43.908	30,6	25,8	25,9	-15,3	-0,6
Menkul Değerlere Plasmanlar	18.463	49.462	57.658	17,7	32,6	34,0	91,8	3,5
-Menkul Değ.	11.995	32.532	38.391	11,5	21,4	22,6	96,5	4,7
-Bağlı Menkul Değ.	6.468	16.930	19.267	6,2	11,1	11,3	82,9	1,0
Diğer	34.932	33.350	38.101	33,6	22,0	22,4	-33,0	1,4
-Faiz reeskont ve gelirleri	4.031	13.200	14.449	3,9	8,7	8,5	120,1	-2,8
TOPLAM AKTİFLER	104.093	151.894	169.796	100,0	100,0	100,0	0,2	-0,8

Kaynak: BDDK

(*) TCMB, Interbank, Bankalardan Alacaklar

2001 yılı Eylül ayı itibariyle toplam aktifler içinde Türk Lirası cinsinden aktiflerin payı hem geçen yıl sonuna göre hem de Haziran ayına göre gerileme göstermiştir. Nitekim, geçen yıl sonu itibariyle yüzde 64,7 olan Türk Lirası cinsinden aktiflerin toplam aktifler içindeki payı, 2001 yılı Haziran ayı itibariyle yüzde 56,7'ye, Eylül ayı itibariyle de yüzde 52'ye gerilemiştir. Gruplar itibariyle bakıldığında; tüm banka gruplarında Türk Lirası cinsinden aktiflerin payı azalırken, en belirgin düşüş TMSF bankalarında gözlenmiştir. Bunu sırasıyla yabancı bankalar, kalkınma ve yatırım bankaları, kamu bankaları ve özel bankalar izlemektedir.

Tablo 2.6. Toplam Aktiflerin TL-YP Kompozisyonu

	Yüzde Pay						Reel Yüzde Değişme			
	Aralık 2000		Haziran 2001		Eylül 2001		Eyl.01 / Ara.00		Eyl.01 / Haz. 01	
	TP	YP	TP	YP	TP	YP	TP	YP	TP	YP
Kamu Bankaları	81,5	18,5	72,9	27,1	68,6	31,4	-48,0	1,5	-16,6	3,2
Özel Bankalar	54,3	45,7	47,2	52,8	44,9	55,1	-48,8	-26,6	-15,0	-7,9
TMSF Bankaları	65,2	34,8	67,6	32,4	55,4	44,6	-47,7	-21,8	-27,7	23,7
Yabancı Bankalar	62,6	37,4	39,0	61,0	34,5	65,5	-66,4	7,9	-21,5	-5,4
Kalk ve Yatırım B.	51,0	49,0	44,5	55,5	39,1	60,9	-52,9	-23,7	-21,1	-3,5
Toplam (TMSF hariç)	64,6	35,4	54,8	45,2	51,6	48,4	-51,3	-15,1	-16,7	-4,5
Toplam(TMSF dahil)	64,7	35,3	56,7	43,3	52,0	48,0	-50,9	-15,8	-19,0	-0,9

Kaynak: BDDK

2.2.1. Nakit Değerler ve Bankalara Yapılan Plasmanlar

Sektörün nakit değerler ve bankalara yapılan plasmanları toplamı Haziran ayı sonuna göre nominal olarak önemli bir değişiklik göstermeyerek Eylül ayı sonunda 31,7 katrilyon lira olmuştur. Böylece, nakit ve bankalara yapılan plasmanların toplam aktifler içindeki payı Haziran ayına göre 2 puan azalarak yüzde 18,6'ya inmiştir.

2001 yılının üçüncü çeyreğinde bankalardan alacaklar reel olarak gerilemeye devam ederken, bankalararası para piyasası işlemlerinden alacaklar yüzde 19,8 oranında azalmıştır. Bankalararası para piyasası işlemlerinden alacaklardaki düşüşte kamu ve fon bankalarının Merkez Bankası dışındaki kaynaklardan kısa vadeli borçlanma ihtiyaçlarının azaltılması etkili olmuştur.

Tablo 2.7. Nakit Değerler ve Bankalara Yapılan Plasmanlar

	Trilyon TL			Reel Yüzde Değişme	
	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Eyl.01 / Ara.00	Eyl.01 / Haz. 01
Nakit Değerler	1.037	1.350	1.533	-9,3	0,8
Merkez Bankasından Alacaklar	1.263	1.804	1.908	-7,2	-6,1
Bankalararası Para Piy.Alacaklar	1.750	6.730	6.080	113,3	-19,8
Bankalardan Alacaklar	15.840	21.363	22.141	-14,2	-8,0
TOPLAM	19.890	31.246	31.662	-2,3	-10,1
Toplam Aktifler içindeki Pay(%)	19,1	20,6	18,6		

Kaynak: BDDK

2.2.2. Menkul Değerlere Yapılan Plasmanlar

2001 yılının ilk yarısında kamu ve fon bankalarının yeniden yapılandırılması kapsamında verilen özel tertip DİBS'lerin de etkisiyle önemli ölçüde artan bankacılık sektörünün menkul değerler ve bağlı menkul değerlere yapmış olduğu plasmanlar, yılın üçüncü çeyreğinde reel olarak önemli bir değişme göstermemiştir.

Diğer yandan, kamu ve fon bankalarının müşterilerle repo işlemleri yapmalarına son verilmesi ve faiz oranlarındaki düşüş ile stopaj oranının yükseltilmesi sonucunda repo talebindeki azalmaya bağlı olarak repoya (net) konu menkul değerler önemli oranda gerilemiştir. Bu gelişmeler sonucunda Eylül ayı itibariyle, menkul değerlere plasmanlar toplamının (repo dahil)

aktif büyüklüğüne oranı Haziran sonuna göre değişim göstermeyerek yüzde 39 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Menkul değerler cüzdanının toplam aktifler içindeki payı gruplar itibariyle incelendiğinde; özel ve kamu bankalarında artış, diğer banka gruplarında ise azalma söz konusudur. TMSF bankalarının menkul değerler cüzdanındaki gerilemede, bu bankalara verilen menkul kıymetlerin erken itfa edilmesi ve Sümerbank'ın satışı sonucu Sümerbank'ın bünyesindeki menkul kıymetlerin özel bankalar grubuna geçmesi etkili olmuştur.

Tablo 2.8. Menkul Değerlere Yapılan Plasmanlar

	Trilyon TL			Reel Yüzde Değişme		
	Ara.00	Haz.01	Eyl.01	Eyl.01 / Ara.00	Eyl.01 / Haz. 01	
I. Menkul Değerler Cüzdanı	11.995	32.533	38.391	96,5	4,7	
-Devlet Tahvilleri	8.863	27.796	33.196	130,0	6,0	
-Hazine Bonoları	578	1.932	1.882	99,9	-13,5	
-Hisse Senetleri	657	453	324	-69,7	-36,5	
-Altın	12	8	13	-33,5	39,0	
-Diğer	1.885	2.342	2.976	-3,1	12,8	
II. Bağlı Menkul Değerler	6.468	16.930	19.267	82,9	1,0	
-TCMB'ye Teminat Olarak Verilen DİBSler	2.141	6.910	6.448	84,9	-17,2	
TOPLAM	18.463	49.463	56.962	91,8	3,5	
<i>Bilgi için: Repodaki Menkul Değerler (net)</i>	<i>11.109</i>	<i>9.755</i>	<i>8.403</i>	<i>-53,6</i>	<i>-23,5</i>	
Genel Toplam (repo dahil)	29.572	59.219	65.365	35,7	-2,0	

Kaynak: BDDK

2.2.3. Krediler⁴

Tüketici ve yatırımcı güveninin zayıflığını koruması ve ekonomik aktivitedeki gerilemenin devam etmesine bağlı olarak bankacılık kesiminin kredi hacmi, 2001 yılının üçüncü çeyreğinde de daralma eğilimini sürdürmüştür. Nitekim, kredi hacmi, Eylül ayı itibariyle, Haziran ayına göre reel olarak yüzde 0,6 oranında azalmış ve kredi hacmindeki 9 aylık daralma yüzde 15,3 seviyesine yükselmiştir. 2000 yıl sonunda yüzde 50,6 olan mevduat bankalarının kredi/mevduat oranı, 2001 yılı Haziran ayında yüzde 41,3'e, Eylül ayında da yüzde 38,3'e düşmüştür.

2001 yılı Temmuz-Eylül döneminde kredi portföyünün daralmasında, kamu ve fon bankalarında takibe düşen alacakların önemli oranda yükselmeye devam etmesi de etkili olmuştur. Nitekim, brüt kredi hacmi (krediler+takipteki alacaklar), Eylül ayında Haziran ayına göre yüzde 3,3 oranında artmıştır. Böylece, Eylül ayı sonu itibariyle bir önceki yıl sonuna göre, net kredi hacmindeki daralma yüzde 15,3 olurken, brüt kredi hacmindeki daralma yüzde 9,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 2.9. Gruplar İtibariyle Krediler

	Trilyon TL				Yüzde Pay				Reel Yüzde Değişme		
	2000 Eylül	2000 Aralık	2001 Haz.	2001 Eylül	2000 Eylül	2000 Aralık	2001 Haz.	2001 Eylül	Eyl.01/ Eyl. 00	Eyl. 01/ Ara.00	Eyl.01/ Haz.01
Kamu Bankaları	7.728	8.757	8.137	8.158	26,1	27,5	20,8	18,6	-39,6	-42,8	-11,0
Özel Bankalar	18.330	18.492	25.456	29.494	62,0	58,1	65,0	67,2	-7,9	-2,1	2,8
TMSF Bankaları	679	2.138	1.706	1.681	2,3	6,7	4,4	3,8	41,7	-51,7	-12,6
Yabancı Bankalar	1.071	430	839	1.043	3,6	1,3	2,1	2,4	-44,3	49,1	10,4
Kalk. Ve Yatırım Bank.	1.748	2.028	3.047	3.532	5,9	6,4	7,8	8,0	15,7	6,9	2,9
Toplam	29.557	31.845	39.184	43.908	100,0	100,0	100,0	100,0	-15,0	-15,3	-0,6
TMSF Hariç Toplam	28.878	29.707	37.478	42.227	97,7	93,3	95,6	96,2	-16,3	-12,7	0,0

Kaynak: BDDK

⁴ Kredi portföyü ve takipteki alacaklara ilişkin değerlendirmelerin bir bölümü raporun "Kredi Riski" kısmında kapsamaktadır.

Gruplar itibariyle incelendiğinde 2001 yılı üçüncü çeyreğinde, kamu ve fon bankalarının kredi portföyü reel olarak önemli oranda gerilemeye devam etmiş, özel bankaların kredi hacmi ise yılın ilk yarısındaki daralmanın ardından bu dönemde reel olarak artış göstermiştir.

Tablo 2.10. Kredilerin Türlerine Göre Dağılımı

	Trilyon TL.			Yüzde Pay			Reel Yüzde Değişme	
	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Eyl.01/ Ara.00	Eyl.01/ Haz.01
TOPLAM								
İskonto ve İştirah Senetleri	136	169	203	0,4	0,4	0,5	-8,1	6,9
İhracat Kredileri	5.933	8.445	10.198	18,6	21,5	23,2	5,5	7,2
İthalat Kredileri	9	19	23	0,0	0,0	0,1	52,8	7,3
İhracat Garantili Yatırım Kredileri	692	1.160	1.468	2,2	3,0	3,3	30,3	12,3
Diğer Yatırım Kredileri	1.078	1.962	2.447	3,4	5,0	5,6	39,4	10,7
İşletme Kredileri	988	1.566	2.251	3,1	4,0	5,1	39,9	27,6
İhtisas Kredileri	2.830	2.085	1.994	8,9	5,3	4,5	-56,7	-15,1
Fon Kaynaklı Krediler	2.942	3.281	3.353	9,2	8,4	7,6	-30,0	-9,3
Tüketici Kredileri	4.632	3.201	2.699	14,5	8,2	6,1	-64,2	-25,2
Kredi Kartları	2.170	2.333	2.417	6,8	6,0	5,5	-31,6	-8,1
Müşteri Adına Menk.Değ. Alım Kr.	7	9	4	0,0	0,0	0,0	-66,7	-60,4
Altın Kredileri	57	101	116	0,2	0,3	0,3	25,8	2,6
Diğer Krediler	10.371	14.856	16.734	32,6	37,9	38,1	-0,9	0,0
Toplam Krediler	31.845	39.184	43.908	100,0	100,0	100,0	-15,3	-0,6

Kaynak: BDDK

2000 yılında ihracatta yaşanan yavaşlamaya bağlı olarak gerileyen ihracat kredilerinin toplam krediler içindeki payı 2001 yılı Eylül ayında yüzde 23,2'ye çıkmıştır. İhracat kredilerinin payında gözlenen artış, bu kredilerdeki daralmanın, diğer kredi gruplarına göre daha sınırlı kalmasının yanı sıra Türk Lirasının değer kaybına bağlı olarak genelde yabancı para cinsinden kullanılan bu kredilerin Türk Lirası karşılığının yükselmesinden kaynaklanmıştır. Nitekim, 2001 yılı Eylül ayında Haziran ayına göre reel olarak yüzde 7,2 oranında artan ihracat kredileri, aynı dönemde dolar bazında yüzde 1,3 oranında gerilemiştir.

Özellikle kamu bankaları tarafından kullanılan ihtisas kredilerinin payı 2000 yılı sonundan bu yana sürdürdüğü düşüş eğilimini Temmuz-Eylül döneminde de devam ettirmiştir. Bu gelişmede, yeniden yapılandırılma programı çerçevesinde kamu bankalarının kullanılabileceği ihtisas kredilerinin sınırlandırılması ve bu kredilere uygulanacak faiz oranlarının DİBS yıllık ortalama bileşik faizlerine endekslenmesi etkili olmuştur.

Ekonomik aktivitenin daralma ve tüketici güvenindeki zayıflığın devam etmesine bağlı olarak tüketici kredileri ve kredi kartları bakiyesi üçüncü çeyrekte de reel olarak gerilemiştir. Ancak, bu dönemde tüketici kredileri ve kredi kartları bakiyesindeki reel daralma hızında yılın ilk yarısına göre bir yavaşlama olduğu gözlenmektedir.

Merkez Bankası bünyesinde faaliyet gösteren Risk Santralizasyon Merkezi verilerine göre, Eylül 2001'de, tekstil ve tekstil ürünleri (yüzde 12), toptan-perakende ticaret (yüzde 10) ve taşımacılık, depolama ve haberleşme (yüzde 7,9) toplam kredilerden en fazla payı alan ilk üç sektör olmuştur.

Tablo 2.11. Kredilerin Sektörlere Göre Dağılımı

(En Çok Pay Alan 5 Sektör)	Eyl.00	Ara.00	Haz.01	Eyl.01
Tekstil ve Tekstil Ürünleri Sanayi	13,5	13,1	12,9	12,0
Toptan ve Perakende Ticaret	13,7	13,3	11,0	10,0
Taşımacılık, Depolama ve Haberleşme	4,9	5,3	7,1	7,9
İnşaat	8,7	7,7	8,3	7,6
Gıda, Meşrubat ve Tütün Sanayi	11,7	8,3	7,5	7,5

Kaynak: TCMB

Kredilerin vade yapısı incelendiğinde; orta ve uzun vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payı 2000 yıl sonuna göre artış göstermiş ve Eylül ayı sonunda yüzde 36 olmuştur. Bu gelişimde, özel bankaların yabancı para cinsinden açtıkları orta ve uzun vadeli kredilerdeki artış belirleyici olmuştur.

2.2.4. Takipteki Alacaklar

2000 yılı sonunda 4 katrilyon lira olan brüt takipteki alacaklar Eylül ayı sonunda 9 katrilyon liraya yükselmiştir. Eylül ayı itibariyle sektörün takipteki alacaklarının (brüt) yüzde 43,6'sını TMSF bünyesindeki bankaların, yüzde 38,1'ini kamu bankalarının, yüzde 16'sını da özel bankaların takipteki alacakları oluşturmaktadır.

Takipteki alacaklar için ayrılan toplam karşılıklar 2000 yıl sonunda 2,5 katrilyon liradan 2001 yılı Eylül ayında 5,9 katrilyon liraya yükselmiştir. Temmuz-Eylül döneminde karşılıklarda gerçekleşen 1,4 katrilyon liralık artışın 993 trilyon lirası TMSF bankalarından, 346 trilyon lirası da kamu bankalarından kaynaklanmaktadır. Fon bankalarının karşılıklarındaki artışta, TMSF tarafından devralınan bankaların bilançolarının düzeltilmesi ile sorunlu kredilerin takip hesaplarına aktarılacak gerekli karşılıkların ayrılması etkili olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda karşılıkların takipteki alacaklara oranı Eylül ayında bir önceki yıl sonuna göre 2,2 puan artarak yüzde 71 olmuştur.

Tablo 2.12. Takipteki Alacaklar, Karşılıklar ve Kredilerin Takibe Dönüşme Oranı

	2000 Aralık	2001 Haziran	2001 Eylül	Reel % Değişim	
				Eyl.01/ Ara.00	Eyl.01/ Haz.01
Takipteki Alacaklar (Brüt) (Trilyon TL.)					
Kamu	1.153	2.058	3.424	82,4	47,6
Özel	1.170	1.262	1.439	-24,5	1,2
TMSF	1.570	2.799	3.921	53,4	24,4
Yabancı	15	43	59	136,2	23,0
Kalkınma ve Yatırım	52	116	151	79,4	16,0
Toplam	3.960	6.277	8.994	39,5	27,2
Toplam (TMSF hariç)	2.390	3.479	5.073	30,3	29,4
Karşılıklar (Trilyon TL.)					
Kamu	350	1.394	1.741	205,7	10,8
Özel	855	594	651	-53,3	-2,7
TMSF	1.260	2.400	3.393	65,3	25,5
Yabancı	10	23	34	118,8	33,1
Kalkınma ve Yatırım	25	48	57	38,9	4,0
Toplam	2.500	4.460	5.876	44,3	16,9
Toplam (TMSF hariç)	1.240	2.059	2.483	23,0	7,0
Takibe Dönüşme Oranı (%) (*)					
Kamu	11,6	20,2	29,6		
Özel	6,0	4,7	4,7		
TMSF	42,3	62,1	70,0		
Yabancı	3,4	4,8	5,4		
Kalkınma ve Yatırım	2,5	3,7	4,1		
Toplam	11,1	13,8	17,0		
Toplam (TMSF hariç)	7,4	8,5	10,7		

Kaynak: BDDK

(*) Takibe Dönüşme Oranı: Takipteki Alacaklar / (Krediler + Takipteki Alacaklar) * 100

2001 yılı Eylül ayı itibariyle kredilerin takibe dönüşme oranı yüzde 17'ye yükselmiştir. Bu gelişimde TMSF ve kamu bankalarının takipteki alacaklarındaki yüksek oranlı artış belirleyici olmuştur. Eylül ayı itibariyle, TMSF bünyesindeki bankalar hariç tutulduğunda toplam bankacılık sektöründe kredilerin takibe dönüşme oranı yüzde 10,7 olmaktadır. 2001 yılı Eylül ayı itibariyle,

grup bazında incelendiğinde TMSF bankaları yüzde 70 ile kredilerin takibe dönüşüm oranı en yüksek grup olmaktadır. TMSF bankalarını yüzde 29,6 ile kamu bankaları izlemektedir.

Risk Santralizasyonu Merkezi verilerine göre, Eylül 2001 itibarıyla toplam tasfiye olunacak krediler içinde tekstil, inşaat ve taşımacılık-depolama ve haberleşme sektörleri en yüksek paya sahip ilk üç sektörü oluşturmaktadır. 2001 yılında ekonomik aktivitedeki daralmadan yoğun olarak etkilenen ticaret ve inşaat sektörlerinde kredilerin takibe dönüşüm oranında da belirgin artışlar gözlenmektedir.

Tablo 2.13. Sektörler İtibariyle Takibe Dönüşme Oranları (%)

	Takibe Dönüşme Oranları			Toplam Takipteki Alacaklar İçinde Pay		
	Ara.00	Haz.01	Eyl.01	Ara.00	Haz.01	Eyl.01
Tekstil ve Tekstil Ürünleri Sanayi	18,2	20,9	21,0	28,4	23,7	25,3
Toptan ve Perakende Ticaret	5,4	9,0	8,9	7,4	7,6	7,4
Taşımacılık, Depolama ve Haberleşme	11,4	11,1	10,9	6,7	6,2	7,6
İnşaat	13,4	15,7	15,0	11,6	10,7	11,0
Gıda, Meşrubat ve Tütün Sanayi	9,3	10,9	9,1	8,3	6,4	5,5

Kaynak: TCMB

2.3. Pasif Yapısındaki Gelişmeler

2001 yılının üçüncü çeyreğinde mevduatların toplam kaynaklar içindeki payı artmaya, bankalara borçlar kaleminin payı ise azalmaya devam etmiştir. Haziran ayı sonunda yüzde 10,8'e çıkan özkaynakların toplam pasifler içindeki payı üçüncü çeyrekte 1,6 puan azalarak yüzde 9,2'ye gerilemiştir.

Tablo 2.14. Bankaların Pasif Yapısı

	Trilyon TL			Yüzde Pay			Reel % Değişim	
	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Eyl.01/Ar.00	Eyl./Haz.
Mevduat	58.900	87.553	105.461	56,6	57,6	62,1	9,9	6,9
Bankalara Borçlar	23.907	27.688	26.933	23,0	18,2	15,9	-30,8	-13,7
- Yurtiçi Bankalar ve Benzeri Kuruluşlar	8.479	6.963	5.887	8,1	4,6	3,5	-57,4	-25,0
- Yurtdışı Bankalar ve Benzeri Kuruluşlar	14.810	20.380	20.461	14,2	13,4	12,1	-15,2	-10,9
<i>Yurtdışı Bankalar ve Benzeri Kuruluşlar (milyon \$)</i>	22.046	16.268	13.347	14,2	13,4	12,1	-15,2	-10,9
Özkaynak	7.202	16.351	15.645	6,9	10,8	9,2	33,4	-15,1
Diğer	14.084	20.302	21.757	13,5	13,4	12,8	-5,1	-4,9
Toplam	104.093	151.894	169.796	100	100	100	0,2	-0,8

Kaynak: BDDK

Toplam pasiflerin Türk Lirası-yabancı para kompozisyonu incelendiğinde, Türk Lirası kalemlerin ağırlığı Haziran ayında yüzde 46,3 iken, Eylül ayında bu oran yüzde 40,9'e gerilemiştir. Gruplar bazında incelendiğinde, tüm gruplarda Türk Lirası pasiflerin ağırlığı azalmış, yabancı para pasiflerin ağırlığı artmıştır. Bu dönemde özellikle TMSF kapsamında yer alan bankalarda Türk Lirası cinsinden kalemlerin toplam pasifler içerisindeki payının yüzde 46,6'dan Eylül ayı sonunda yüzde 23,7'ye gerilemesi dikkat çekmektedir.

Tablo 2.15. Toplam Pasiflerin TL-YP Kompozisyonu

Trilyon TL	Aralık 2000				Haziran 2001				Eylül 2001			
	TP	YP	% Pay TP	% Pay YP	TP	YP	% Pay TP	% Pay YP	TP	YP	% Pay TP	% Pay YP
Kamu Bankaları	28.657	7.049	80,3	19,7	28.549	11.366	71,5	28,5	30.947	15.197	67,1	32,9
Özel Bankalar	20.174	31.374	39,1	60,9	26.326	51.412	33,9	66,1	28.853	62.210	31,7	68,3
TMSF Bankaları	3.010	5.687	34,6	65,4	11.091	12.526	47,0	53,0	4.707	15.167	23,7	76,3
Yabancı Bankalar	1.287	2.211	36,8	63,2	1.418	2.542	35,8	64,2	1.453	3.044	32,3	67,7
KYB	2.281	2.358	49,2	50,8	3.019	3.685	45,0	55,0	3.426	4.792	41,7	58,3
Sektör Toplamı	55.411	48.681	53,2	46,8	70.406	81.533	46,3	53,7	69.386	100.410	40,9	59,1

Kaynak: BDDK

2.3.1. Mevduat

Sektörün temel fon kaynağı olan mevduat, 2001 yılının üçüncü çeyreğinde reel olarak yüzde 6,9 artarak Eylül ayı itibariyle 105,5 katrilyon liraya ulaşmıştır. Aynı dönemde Türk lirası mevduatlar reel olarak yüzde 8,3 oranında azalırken, döviz kurundaki artış ve tasarrufları yabancı para cinsinden tutma eğiliminin devam etmesi nedeniyle yabancı para cinsinden mevduatlar yüzde 18,8 oranında artmıştır. Bunun sonucunda Türk lirası mevduatın toplam mevduat içindeki payı Haziran ayı sonunda yüzde 43,8 iken, Eylül ayı sonunda yüzde 37,6'ya gerilemiştir.

Gruplar itibariyle incelendiğinde; yılın üçüncü çeyreğinde TMSF dışındaki tüm banka gruplarında mevduatlar reel olarak artış gösterirken, TMSF kapsamındaki bankalardaki toplam mevduat reel olarak yüzde 13,3 oranında gerilemiştir. Kamu ve TMSF kapsamındaki bankaların mevduat faiz oranlarının, piyasa koşullarına uyumlu hale getirilmesi yönündeki çalışmalar mevduatın özel ve yabancı bankalara kaymasına neden olmuştur.

Tablo 2.17. Banka Grupları İtibariyle Mevduatın Gelişimi

	Aralık 2000			Haziran 2001			Eylül 2001			Reel Yüzde Değişme	
	TP	YP Toplam		TP	YP Toplam		TP	YP Toplam		Eyl.01/Ar.00	Eyl.01/Haz.01
Trilyon TL.											
Kamu Bankaları	18.151	5.331	23.483	19.430	8.762	28.192	20.811	12.040	32.852	-14,1	3,4
Özel Bankalar	8.740	18.289	27.030	13.819	32.827	46.647	15.730	43.973	59.703	35,6	13,6
TMSF Bankaları	3.738	4.157	7.896	4.941	6.731	11.672	2.946	8.459	11.406	-11,3	-13,3
Yabancı Bankalar	205	284	490	172	868	1.040	141	1.357	1.499	87,8	27,9
SEKTÖR TOPLAMI	30.837	28.062	58.900	38.364	49.188	87.553	39.630	65.831	105.461	9,9	6,9
Toplam İçindeki Pay (%)											
Kamu Bankaları	58,9	19,0	39,9	50,6	17,8	32,2	52,5	18,3	31,2		
Özel Bankalar	28,3	65,2	45,9	36,0	66,7	53,3	39,7	66,8	56,6		
TMSF Bankaları	12,1	14,8	13,4	12,9	13,7	13,3	7,4	12,8	10,8		
Yabancı Bankalar	0,7	1,0	0,8	0,4	1,8	1,2	0,4	2,1	1,4		
SEKTÖR TOPLAMI	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		

Kaynak: BDDK

Mevduatın türlerine göre ayırımına bakıldığında, 2001 yılı Eylül ayı itibariyle DTH'ların toplam mevduat içindeki payı yükselirken, diğer mevduat türlerinin payları gerileme göstermiştir. Türk Lirası tasarruf mevduatları yılın üçüncü çeyreğinde reel olarak yüzde 10,9 oranında azalarak 24,9 katrilyon lira olmuştur. Söz konusu dönemde DTH'lar ise reel olarak yüzde 18,8 oranında artmış ve 65,7 katrilyon liraya yükselmiştir. Dolar bazında incelendiğinde DTH'lar Haziran ayı sonunda 39,3 milyar dolar iken, Eylül ayı sonunda 42,9 milyar dolara yükselmiştir. Bu durum DTH'lardaki artışın sadece kurdaki yükselmeden kaynaklanmadığını göstermektedir.

Tablo 2.18. Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı

	Trilyon TL			Yüzde Pay			Reel Yüzde Değişme	
	Ara.00	Haz.01	Eyl.01	Ara.00	Haz.01	Eyl.01	Eyl.01/Ar.00	Eyl.01/Haz.01
Türk Lirası Tasarruf Mevduatı	17.947	24.812	24.907	30,5	28,4	23,6	-4,0	-10,9
Döviz Tevdiat Hesapları	27.908	49.107	65.727	47,5	56,1	62,3	62,9	18,8
- Yurtiçi Yerleşik Gerçek Kişilere Ait Mev.	21.628	36.962	48.764	36,7	42,2	46,2	56,0	17,1
Resmî Kuruluşlar Mevduatı	1.328	1.295	1.377	2,3	1,4	1,3	-28,2	-5,6
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	5.862	5.764	6.287	9,9	6,6	6,0	-25,8	-3,2
Diğer Kuruluşlar Mevduatı	5.622	6.403	6.983	9,5	7,4	6,6	-14,1	-3,2
Altın Depo Hesapları	154	81	104	0,3	0,1	0,1	-53,1	14,4
SEKTÖR TOPLAMI	58.900	87.553	105.461	100,0	100,0	100,0	23,9	6,9

Kaynak: BDDK

2001 yılının ilk yarısında büyük ölçüde kısalan mevduatın ortalama vadesi ekonomide oluşan belirsizlik ortamının devam etmesinin de etkisi ile bu eğilimini korumuştur. Kısa vadeli (vadesiz+ 1 ay vadeli+ 3 ay vadeli) Türk Lirası mevduatın toplam Türk Lirası mevduat içindeki payı, Haziran ayına göre önemli bir değişim göstermeyerek Eylül ayında yüzde 93,1 olmuştur. Bir yıl ve daha uzun vadeli mevduatlar ise 2001 yılının üçüncü çeyreğinde reel olarak yüzde 245,5'lik

artış göstermiştir. Bu artışta TMSF'nin Sümerbank'ın satışı sonrasında bu bankaya yatırdığı 672 trilyon lira tutarındaki üç yıl vadeli mevduat etkili olmuştur.

Tablo 2.19. Mevduatın Vadelerine Göre Dağılımı

	Trilyon TL			Yüzde Pay			Reel Yüzde Değişme	
	Ara.00	Haz.01	Eyl.01	Ara.00	Haz.01	Eyl.01	Eyl.01 / Ara.00	Eyl.01 / Haz.01
Türk Lirası Mevd.(Toplam)	30.837	38.364	39.630	100,0	100,0	100,0	-21,1	-8,3
Vadesiz	6.722	7.801	7.898	21,8	20,3	19,9	-27,9	-10,1
1 Aya Kadar	8.197	9.755	9.963	26,6	25,4	25,1	-25,4	-9,4
1-3 Ay	12.579	18.363	19.043	40,8	47,9	48,1	-7,0	-8,0
3-6 Ay	2.985	2.214	1.825	9,7	5,8	4,6	-62,5	-26,9
12 Aydan Fazla	354	231	900	1,1	0,6	2,3	55,9	245,5
Döviz Tev. Hes. (Toplam)	28.063	49.188	65.831	100,0	100,0	100,0	44,0	18,8
1 Aya Kadar	4.093	6.949	9.413	14,6	14,1	14,3	41,2	20,2
1-3 Ay	8.615	19.233	26.784	30,7	39,1	40,7	90,9	23,6
3-6 Ay	9.665	14.500	19.317	34,4	29,5	29,3	22,7	18,2
12 Aydan Fazla	2.259	3.095	3.575	8,0	6,3	5,4	-2,8	2,5
1 Aya Kadar	3.431	5.411	6.742	12,2	11,0	10,2	20,7	10,6

Kaynak: BDDK

DTH'larda ortalama vade 2001 yılının üçüncü çeyreğinde de kısalmaya devam etmiş ve kısa vadeli DTH'ların toplam DTH'lara oranı Eylül ayı sonunda yüzde 84,3'e çıkmıştır. DTH'larda özellikle 1-3 ay vade diliminde bir yoğunlaşma söz konusudur.

2.3.2. Bankalar, Bankalararası Para Piyasası ve Merkez Bankasına Borçlar

Bankacılık sektörünün ikinci büyük fon kaynağını oluşturan bankalara borçlar kaleminin toplam pasifler içindeki payı 2001 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 15,9'a gerilemiştir. 2000 yılı sonunda sektörün bankalara borçlar kaleminin yüzde 69,3'ü yabancı para cinsinden iken, bu oran 2001 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 90,9'a yükselmiştir. Bu orandaki artışın büyük bir kısmı döviz kurundaki değişimden kaynaklanmaktadır. Nitekim, dolar bazında incelendiğinde, 2000 yılı sonunda 24,7 milyar dolar olan yabancı para cinsinden bankalara borçlar kaleminin, 2001 yılının Eylül ayında 15,9 milyar dolara gerilediği görülmektedir.

Tablo 2.20. Bankalara Borçlar

	Trilyon TL			Reel Yüzde Değişme	
	Ara.00	Haz.01	Eyl.01	Eyl.01 / Ara.00	Eyl.01 / Haz.01
Bankalara Borçlar					
- Kamu	5.320	2.514	2.361	-72,7	-16,7
- Özel	13.094	18.138	16.978	-20,4	-16,9
- TMSF	1.226	2.604	2.571	28,8	-12,4
- Yabancı	2.315	1.843	1.772	-53,0	-14,7
- KYB	1.951	2.590	3.251	2,3	11,4
- Sektör Toplamı	23.907	27.688	26.934	-30,8	-13,7
- Yurtiçi Bankalar ve Benzeri Kuruluşlar					
- Kamu	4.263	1.566	716	-89,7	-59,4
- Özel	2.384	2.402	2.275	-41,4	-15,9
- TMSF	628	1.421	1.183	15,7	-26,1
- Yabancı	308	222	203	-59,5	-18,8
- KYB	894	1.352	1.508	3,6	-1,0
- Sektör Toplamı	8.477	6.963	5.888	-57,4	-25,0
- Yurtdışı Bankalar ve Benzeri Kuruluşlar					
- Kamu	1.057	946	1.386	-19,5	30,0
- Özel	10.711	15.740	14.708	-15,7	-17,1
- TMSF	598	1.183	1.388	42,5	4,1
- Yabancı	1.387	1.271	1.234	-45,4	-13,8
- KYB	1.056	1.241	1.745	1,5	24,8
- Sektör Toplamı	14.809	20.380	20.461	-15,2	-10,9

Kaynak: BDDK

Kamu bankalarında bankalara borçlar kalemi 2001 yılının üçüncü çeyreğinde reel olarak yüzde 16,6 oranında azalırken ilk dokuz aylık dönemdeki reel azalma yüzde 72,7 olarak

gerçekleşmiştir. 2001 yılının üçüncü çeyreğinde kamu bankalarının yurtiçi bankalara borçları reel olarak yüzde 59,7 oranında azalmış ve 716 trilyon liraya gerilemiştir. Kamu bankalarının söz konusu dönemde yurtdışı bankalara borçları ise reel olarak yüzde 30 artış ile 1,4 katrilyon liraya yükselmiştir. Yurtiçi bankalara borçlardaki azalmada kamu bankalarının yeniden yapılandırılması çalışmaları kapsamında kısa vadeli yükümlülüklerini azaltma çabaları etkili olmuş ve bu bankalar Hazine'den sağlanan imkanlarla yurtiçi bankalara olan borçlarını büyük ölçüde azaltmışlardır.

Özel bankalarda da sektöre paralel bir gelişme yaşanmıştır. 2000 yılı sonunda 15,9 milyar dolar olan özel bankaların yurtdışı bankalara olan borçları, 2001 yılı Eylül ayı sonunda 9,6 milyar dolara gerilemiştir. Bu gelişmede özel bankaların geçen yıla göre daha az sendikasyon kredisi kullanabilmeleri ve geçen yıl almış oldukları vadesi gelen sendikasyon kredilerini bu yıl geri ödemeleri veya daha düşük oranda yenilemeleri etkili olmuştur.

Yılın ilk yarısında önemli oranda artan Bankalararası para piyasasına ve Merkez Bankasına borçlar üçüncü çeyrekte reel olarak azalmıştır. TMSF kapsamındaki bankalar söz konusu dönemde bu fon kaynaklarını en yoğun kullanan banka grubu olmuştur.

2.3.3. Özkaynaklar

2001 yılı Haziran ayı itibarıyla 16,4 katrilyon lira olan bankacılık sektörünün özkaynakları, Eylül ayı sonunda 15,6 katrilyon liraya gerilemiştir. Dolar bazında bakıldığında, özkaynaklar aynı dönemde 13,1 milyar dolardan 10,2 milyar dolara düşmüştür.

Grup bazında incelendiğinde yılın üçüncü çeyreğinde özkaynaklar, kamu ve özel bankalar grubunda hem ödenmiş sermayedeki artış hem de karlılık performansındaki iyileşme; yabancı ve kalkınma-yatırım bankaları grubunda ise esas olarak dönem karlarındaki yükselme sonucunda artış göstermiştir. Diğer yandan, TMSF kapsamında yer alan bankaların 2001 yılı Haziran ayında 4,2 katrilyon lira olan özkaynakları Eylül ayı sonunda 551 trilyon liraya gerilemiştir. Bu gelişmede yedek akçeler kalemindeki azalma ile dönem zararlarında ortaya çıkan artış etkili olmuştur. Yedek akçelerdeki azalış pasifteki karşılığı bu hesapta takip edilen ve Hazine tarafından TMSF bankalarına verilen DİBS'lerin bir kısmının iptal edilmesi ve özellikle Sümerbank'ın satışından sonra bu bankaya devredilen DİBS'lerden kaynaklanmıştır. Dönem zararındaki artışta ise Temmuz ayında Fona devredilen beş bankanın zararları etkili olmuştur.

Tablo 2.21. Özkaynaklar

	Trilyon TL			Reel Yüzde Değişime	
	Ara.00	Haz.01	Eyl.01	Ey.01/Ar.00	Eyl.01/Haz.01
Özkaynak Toplamı (*)					
- Kamu	1.093	2.263	4.160	133,7	63,1
- Özel	6.967	7.872	8.644	-23,8	-2,5
- TMSF	-2.352	4.231	551	-114,4	-88,4
- Yabancı	362	587	660	11,9	-0,2
- KYB	1.131	1.399	1.629	-11,6	3,3
- Sektör Toplamı	7.202	16.352	15.645	33,4	-15,1
Ödenmiş Sermaye					
- Kamu	696	2.719	3.691	225,6	20,5
- Özel	3.254	4.159	4.802	-9,4	2,5
- TMSF	688	723	820	-26,8	0,7
- Yabancı	201	183	186	-43,2	-9,8
- KYB	737	983	1.016	-15,4	-8,3
- Sektör Toplamı	5.578	8.767	10.517	15,8	6,5
Yedek Akçeler					
- Kamu	214	312	335	-3,9	-4,7
- Özel	825	1.544	1.148	-14,6	-34,0
- TMSF	3.406	15.473	10.268	85,1	-41,1
- Yabancı	77	68	67	-46,6	-12,6
- KYB	99	148	143	-11,3	-14,2
- Sektör Toplamı	4.622	17.545	11.964	58,9	-39,5

Kaynak: BDDK

(*) Ödenmiş Sermaye+yedek akçeler+sabit kıymet yeniden değerlendirme fonu+menkul değerler değer artış fonu+dönem ve geçmiş yıllar kar (zarar) toplamından oluşmaktadır.

2.4. Bilanço Dışı İşlemler

2001 yılının üçüncü çeyreğinde bankacılık sektörünün toplam bilanço dışı işlemleri reel olarak yüzde 13,2 oranında gerilemiştir. Gruplar itibariyle incelendiğinde aynı dönemde bilanço dışı işlemler, kamu bankalarında yüzde 18, özel bankalarda yüzde 11,5, yabancı bankalarda yüzde 35,7, ve kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 35,1 oranında küçülürken, TMSF bankalarında yüzde 18,9 oranında artış göstermiştir.

Bilanço dışı işlemlerin toplam bilançoya oranı, TMSF bankaları dışındaki tüm gruplarda azalmaya devam etmiştir. Sektörün tamamı için Haziran ayında yüzde 76 olan bilanço dışı işlemlerin toplam bilançoya oranı Eylül 2001’de yüzde 66’ya gerilemiştir. Söz konusu oran, kamu bankalarında yüzde 40’tan yüzde 32’ye, özel bankalarda yüzde 106’dan yüzde 90’a, yabancı bankalarda yüzde 199’dan yüzde 127’ye, kalkınma ve yatırım bankalarında yüzde 48’den yüzde 29’a düşmüştür. TMSF bankalarında 2001’in ilk altı ayında keskin bir düşüş gösteren bilanço dışı işlemler, yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 27’den yüzde 38’e yükselmiştir.

Bilanço dışı işlemlerin iki temel kalemini oluşturan gayri nakdi krediler ve yükümlülükler yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 1,3 artarken, taahhütler yüzde 19,6 düzeyinde daralmıştır. Bu dönemde, toplam gayri nakdi krediler ve yükümlülükler kaleminin yüzde 71’ini oluşturan teminat mektupları reel olarak yüzde 3’lük bir artış göstermiştir. Toplam gayri nakdi krediler bölümünde teminat mektupları dışındaki diğer kalemler reel olarak azalmış, en yüksek daralma ise yüzde 8,7 ile kabul kredilerinde gözlenmiştir.

Toplam taahhütlerdeki yüzde 19,6’lık düşüş ise, toplam taahhütlerin yüzde 73’ünü oluşturan döviz ve faiz haddi ile ilgili işlemlerdeki yüzde 20 ve repo-ters repo işlemlerindeki yüzde 30 oranındaki daralmadan kaynaklanmaktadır. Döviz ve faiz haddi ile ilgili işlemlerde ortaya çıkan ciddi düşüşün nedeni açık pozisyonların kapanması sonucu vadeli döviz işlemlerindeki azalmadır. Repo ve ters repo işlemlerindeki daralmada ise faiz oranlarındaki düşüş ve stopaj oranlarının yükselmesi sonucu repo işlemlerinin cazibesinin azalması ve yeniden yapılandırma programı çerçevesinde kamu ve TMSF bankalarının repo işlemlerini azaltmaları etkili olmuştur.

Tablo 2.22. Bilanço Dışı İşlemler

	Trilyon TL			Reel Yüzde Değişme	
	2000 Aralık	2001 Haziran	2001 Eylül	Eylül 2001/ Aralık 2000	Eylül 2001/ Haziran 2001
Toplam Gayri nakdi Krediler	24.916	35.428	40.418	-0,4	1,3
Teminat Mektupları	17.366	24.716	28.715	1,5	3,1
Kabul kredileri	1.251	1.876	1.930	-5,3	-8,7
Akreditifler	4.736	6.457	7.156	-7,2	-1,6
Garanti, Kefalet ve Cirolar	1.531	2.345	2.579	3,5	-2,4
Teminat Mektuplu Prefinansman Kredileri	33	34	37	-30,4	-3,3
Toplam Taahhütler	80.116	79.865	72.315	-44,6	-19,6
Döviz ve Faiz Haddi İle İlgili İşlemler	60.079	58.750	52.935	-45,9	-20,0
-Vadeli döviz alım satım işlemleri	43.764	42.071	39.330	-36,1	-1,2
-Para swapları	10.407	12.005	8.861	-46,8	4,3
Diğer Cayılamaz Taahhütler	4.090	4.774	5.458	-18,1	1,5
Cayılabilir Taahhütler	1.116	1.946	2.600	43,1	18,6
Repo ve Ters Repo İşlemleri	14.830	14.395	11.321	-53,1	-30,2
Toplam Bilanço Dışı İşlemler	105.032	115.293	112.733	-34,1	-13,2

Kaynak: BDDK

2.5. Karlılık Performansı ve Gelir-Gider Dengesindeki Gelişmeler

Karlılık

2001 yılının üçüncü çeyreğinde bankacılık sektörünün karlılığında nispi bir iyileşme eğilimi görülmüş ve 2001 yılının ilk yarısına göre dönem zararı dolar bazında gerileme göstermiştir. Bu gelişmede kambiyo zararının yükselmesine rağmen, net faiz gelirlerinin reel olarak artması ve sermaye piyasası işlem zararlarının azalması etkili olmuştur.

2001 yılının ilk yarısında 3,9 milyar dolar olan bankacılık sektörünün dönem zararı Eylül ayında 3,3 milyar dolara gerilemiştir. 2001 yılının ilk yarısında TMSF kapsamındaki bankalar hariç bankacılık sektörü, 477 trilyon lira zarar ederken, 2001 yılının üçüncü çeyreğinde, özel bankaların karlarının artması ve kamu bankalarının zararlarının gerilemesine bağlı olarak 1.068 trilyon lira kar etmiştir.

2001 yılının üçüncü çeyreğinde TMSF kapsamındaki bankalar dışında tüm banka gruplarının karlılık performansında iyileşme kaydedilmiştir. Özel bankaların toplam karı 2001 Eylül ayında net faiz gelirlerindeki artışa ve zarar eden özel beş bankanın TMSF kapsamına alınmasına bağlı olarak Haziran ayına göre 45 trilyon liradan 771 trilyon liraya yükselmiştir.

2001 yılının ilk yarısında 955 trilyon lira olan kamu bankalarının toplam zararı üçüncü çeyrek sonunda 407 trilyon liraya gerilemiştir. Yeniden yapılandırma programı çerçevesinde kamu bankalarına verilen DİBS'lerden elde edilen faiz gelirlerinin reel olarak önemli oranda artması ve sermaye piyasası işlem zararlarının sınırlı da olsa gerilemesi zararın azalmasında etkili olmuştur.

2001 Eylül döneminde yabancı bankalar ile kalkınma ve yatırım bankalarının karlılığında, hem bir önceki yılın aynı dönemine hem de yılın ilk yarısına göre reel olarak önemli oranda artış gerçekleşmiştir.

2001 Eylül döneminde TMSF kapsamındaki bankaların zararları Haziran ayına göre 1,7 katrilyon lira artarak 6,2 katrilyon liraya yükselmiştir. Bu gelişmede, Hazine tarafından verilen kağıtların erken itfası ve ihtiyacın azalmasına bağlı olarak geri verilmesi sonucunda DİBS'lerden alınan faiz gelirlerinin azalması ve Temmuz ayında TMSF kapsamına alınan beş bankanın toplam zararları etkili olmuştur. Diğer yandan Temmuz ayında toplam zararı 1,3 katrilyon lira olan Sümerbank'ın Ağustos ayında satılması TMSF bankalarının zararının daha fazla artmasını engellemiştir.

Tablo 2.23. Net Dönem Kâr / Zararı

	Trilyon TL			Milyon Dolar		
	Eylül 2000	Haz. 2001	Eylül 2001	Eylül 2000	Haz. 2001	Eylül 2001
Kamu Bankaları	48	-955	-407	73	-763	-266
Özel Bankalar	1.267	45	771	1.910	36	503
TMSF Bankaları	-1.563	-4.493	-6.172	-2.356	-3.586	-4.026
Yabancı Bankalar	135	261	328	203	208	214
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	170	172	377	256	137	246
Sektör Toplamı	57	-4.970	-5.103	86	-3.967	-3.329
TMSF Hariç Sektör	1.620	-477	1.068	2.442	-381	697

Kaynak: BDDK

Gelir-Gider Dengesi

2000 yılı Eylül ayında faiz gelirleri toplam gelirlerin yüzde 84'ünü, faiz giderleri de toplam giderlerin yüzde 68'ini oluştururken, faiz oranlarındaki artışlara paralel olarak faiz gelirlerinin payı artmış ve söz konusu oranlar 2001 yılının üçüncü çeyreğinde sırasıyla yüzde 92 ve yüzde 66 olarak gerçekleşmiştir.

2001 yılı Eylül ayı itibariyle, hem bir önceki yılın aynı dönemine göre hem de Haziran ayına kıyasla, faiz gelirlerinin faiz giderlerine göre daha yüksek oranda artması sonucunda her iki dönemde net faiz gelirleri reel olarak artış göstermiştir. Diğer yandan ekonomik aktivitedeki keskin daralma sonucunda takipteki alacaklar özel provizyonunun önemli oranda artması aynı dönemde provizyon sonrası net faiz gelirlerindeki artışın daha düşük kalmasına yol açmıştır.

Toplam Faiz Gelirleri

2001 yılı Eylül sonu itibariyle toplam faiz gelirleri Haziran ayı sonuna göre reel olarak yüzde 19,4 oranında artarak 41,6 katrilyon liraya yükselmiştir. Bu gelişmede, DİBS'ler ile kredilerden alınan faiz gelirlerinin reel olarak artması belirleyici olmuştur.

2001 yılı Eylül sonu itibariyle faiz gelirleri içerisinde yüzde 29 paya sahip olan kredilerden elde edilen faiz gelirleri bütün banka gruplarında reel olarak artış göstermiş ve Haziran ayına göre 8,4 katrilyon liradan 12,1 katrilyon liraya yükselmiştir.

2001 Temmuz–Eylül döneminde DİBS'lerden elde edilen faiz gelirleri reel olarak yüzde 39,1 oranında artarak 13,9 katrilyon lira olarak gerçekleşmiştir. 2001 Eylül döneminde, 2,9 katrilyon lira DİBS stoku bulunan geçiş bankası Sümerbank'ın Ağustos ayında satılması ile erken itfalar ve bir bölüm menkul kıymetin geri verilmesi nedeniyle TMSF kapsamındaki bankaların DİBS'lerden elde ettikleri faiz gelirlerinin azalmasına karşın, kamu ve özel bankaların DİBS'lerden aldıkları faiz gelirlerinin reel olarak sırasıyla yüzde 63,8 ve yüzde 57,2 oranında yükselmesi, sektörün DİBS'lerden elde ettiği faiz gelirlerinin artmasında belirleyici olmuştur.

2001 yılı üçüncü çeyreğinde özel bankaların bankalardan alacaklar kaleminin azalmasına bağlı olarak bankalardan alınan faizler reel olarak yüzde 3,8 oranında gerilerken, bankalararası para piyasası işlemlerinden alınan faizler bu dönemde de artmaya devam etmiştir.

Tablo 2.24. Seçilmiş Kar /Zarar Kalemleri

	Trilyon TL			Yüzde Değişim	
	Eylül 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	2001-Eyl./ 2000-Eyl.	2001-Eyl./ 2000-Haz.
Faiz Gelirleri	16.113	30.954	41.645	158,5	34,5
Kredilerden Alınan Faizler	5.448	8.386	12.109	122,3	44,4
Bankalardan Alınan Faizler	1.664	3.522	3.817	129,4	8,4
Bankalararası Para Piy.İş.AL.Faizler	125	1.267	1.827	1.364,7	44,1
DİBS'lerden Alınan Faizler	3.871	8.921	13.978	261,1	56,7
Diğer Faiz ve Faiz Benzeri Gelirler	4.842	8.427	8.991	85,7	6,7
Faiz Giderleri	11.964	22.236	28.477	138,0	28,1
Mevduata Verilen Faizler	7.829	14.859	19.714	151,8	32,7
Bankalara Verilen Faizler	2.670	5.483	6.354	137,9	15,9
Bankalararası Para Piy.İş.Ver.Faizler	127	741	746	486,7	0,6
Diğer Faiz ve Faiz Benzeri Giderler	1.270	1.077	1.541	21,3	43,1
Net Faiz Geliri - Gideri	4.149	8.718	13.169	217,4	51,1
Takipteki Alacaklar Özel Provizyonu	481	2.039	3.518	630,7	72,6
Krediler Genel Provizyonu	115	707	717	523,0	1,5
Provizyon Son.Net Faiz Geliri-Gideri	3.553	5.972	8.933	151,4	49,6
Net Faiz Dışı Gelir - Gider	-1.842	-1.677	-2.821		
Faiz Dışı Gelirler	2.369	2.473	3.483	47,0	40,8
Faiz Dışı Giderler	4.211	4.150	6.304	49,7	51,9
Diğer Faiz Dışı Gelirler - Giderler	-1.127	-8.649	-10.547		
Sermaye Piyasası İşlem Karları (net)	690	-1.673	-1.370		
Kambiyo Karları (net)	-1.576	-6.961	-9.184		
Vergi Öncesi Kar-Zarar	584	-4.354	-4.435		
Vergi Provizyonu	527	616	668	26,8	8,4
Net Kar-Zarar	57	-4.970	-5.103		

Kaynak: BDDK

Diğer faiz ve faiz benzeri gelirlerin toplam faiz gelirleri içindeki payı 2001 Haziran dönemine göre azalmakla birlikte 2001 Eylül ayı itibariyle yüzde 21,6 payla önemli bir yere sahip bulunmaktadır. 2001 Eylül ayında 8,9 katrilyon lira olan bu kalemin 7,3 katrilyon lirası Ziraat ve Halk Bankası'nın özel görev alacaklarına tahakkuk ettirilen faizlerden oluşmaktadır. Kamu bankalarının görev zararlarının Mayıs ayı itibariyle tasfiye edilmesi sonucu yılın ikinci yarısında bu kalemdeki artış durmuştur.

Toplam Faiz Giderleri

2001 Eylül ayı itibariyle toplam faiz giderleri Haziran ayına göre, reel olarak yüzde 13,7 oranında artış göstererek 28,5 katrilyon lira olmuştur. Bu dönemde faiz giderlerinin reel olarak artmasında en büyük etken mevduata verilen faizlerin önemli oranda artması olmuştur.

Faiz giderlerinin kompozisyonuna bakıldığında, bankacılık sektörünün en önemli yabancı kaynağı olan mevduata verilen faizler üçüncü çeyrekte yılın ilk yarısına göre reel olarak yüzde 17,7, bir önceki yılın aynı dönemine göre ise yüzde 44,1 oranında artış göstererek 19,7 katrilyon liraya ulaşmış ve toplam faiz giderleri içindeki payında 3,8 puanlık bir artış olmuştur. Aynı dönemde mevduatın vadesinin kısılmasına ve faiz oranlarının yükselmesine bağlı olarak mevduata verilen faizlerin artış oranı mevduat artış oranının üzerinde gerçekleşmiştir.

2001 Temmuz-Eylül döneminde bankalara borçlar kalkınma ve yatırım bankaları hariç bütün gruplarda hem nominal hem de reel olarak azalırken faiz oranlarının yüksek seviyelerini koruması bankalara verilen faizlerin reel olarak yüzde 2,8 oranında artmasına neden olmuştur.

2001 yılı üçüncü çeyreğinde bankalararası para piyasası işlemlerine verilen faizler reel olarak gerilemiştir. Gruplar bazında incelendiğinde, tüm banka gruplarında reel bir gerileme olurken en yüksek düşüş kısa vadeli yükümlülüklerin azalmasına ve bu giderlerde önemli payı olan Sümerbank'ın satılmasına bağlı olarak TMSF kapsamındaki bankalarda gerçekleşmiştir.

2001 Eylül ayı itibariyle faiz giderlerinin yüzde 5,4'ünü oluşturan diğer faiz ve faiz benzeri giderler Haziran ayına göre reel olarak yüzde 27,0 oranında artış göstererek 1,5 katrilyon liraya ulaşmıştır.

Faiz Dışı Gelirler ve Giderler

Eylül 2001 itibariyle bankacılık sektörünün faiz dışı gelirleri Haziran ayına göre reel olarak yüzde 25 oranında artış gösterirken, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 15,8 oranında azalmış ve toplam gelirler içindeki payı yüzde 12'den yüzde 8'e gerilemiştir. Bu gelişmede, ekonomik aktivitedeki daralma ve buna bağlı olarak bankaların operasyonel işlemlerindeki azalma etkili olmuştur.

2001 Temmuz-Eylül döneminde faiz dışı gelirler içindeki payı yüzde 36 olan diğer faiz dışı gelirler kalemi reel olarak yüzde 11,1, bankacılık hizmet gelirleri de reel olarak yüzde 33,1 oranında artış göstermiştir.

2001 yılının üçüncü çeyreğinde kıdem tazminatı provizyonu ve menkul değerler, iştirakler ve bağlı ortaklıklar değer azalma provizyonu dışındaki kalemlerin reel olarak artması sonucunda faiz dışı giderler reel olarak yüzde 34,8 oranında artış göstermiştir. Bir önceki yılın aynı ayına göre ise bankacılık sektörünün faiz dışı giderleri reel olarak yüzde 14,3 oranında gerileyerek 6,3 katrilyon lira olarak gerçekleşirken, toplam giderler içindeki payı yüzde 23'den yüzde 13'e düşmüştür. Bu dönemde en önemli gider azalışları diğer faiz dışı giderlerde, personel giderlerinde ve vergi, resim, harç ve fon giderlerinde meydana gelmiştir.

Diğer Faiz Dışı Gelirler - Giderler

2001 yılının üçüncü çeyreğinde TMSF kapsamındaki bankaların artan zararları yanında, diğer faiz dışı gelirler-giderler dengesi de bankacılık sektörünün karlılığının belirlenmesinde önemli rol oynamaya devam etmiştir.

2000 yılı Eylül ayında 1,1 katrilyon lira olan diğer faiz dışı giderler (net) Türk lirasının yüksek oranlı değer kaybı ve yükselen faiz oranları sonucunda 2001 yılı Eylül ayında 10,6 katrilyon liraya yükselmiştir. Söz konusu rakamın 1,4 katrilyon lirası sermaye piyasası işlem zararlarından (net), 9,2 katrilyon lirası da kambiyo zararlarından (net) oluşmaktadır.

Gruplar itibariyle incelendiğinde 2001 yılının üçüncü çeyreğinde kamu bankalarının 1,8 katrilyon liralık sermaye piyasası işlem zararları sektör toplamı içinde belirleyici olmuştur. 2001 Temmuz - Eylül döneminde ise, kamu bankalarının sermaye piyasası işlem zararları değişmezken, TMSF kapsamındaki bankaların Sümerbank'ın satılmasının da etkisiyle sermaye piyasası işlem zararlarının azalması sonucunda sektörün toplam sermaye piyasası işlem zararı nominal olarak da gerileme göstermiştir.

2001 Eylül ayı itibariyle, kambiyo zararları bir önceki yılın aynı dönemine göre önemli oranda artarak 1,6 katrilyon liradan 9,2 katrilyon liraya yükselmiştir. Bu zararın 8,6 katrilyon lirası bilanço içi yabancı para açık pozisyonu bulunan özel ve TMSF kapsamındaki bankalara aittir. 2001 Temmuz-Eylül döneminde, Türk Lirasının değer kaybının sürmesi ve dövize endekli DİBS'lerin bilançoda Türk Lirası olarak gösterilmesinden dolayı özel ve TMSF kapsamındaki bankaların bilanço içi açık pozisyonlarının azalarak da olsa devam etmesi neticesinde kambiyo zararları artmaya devam etmiştir. Ancak, kambiyo zararlarındaki artışın yılın ilk yarısına göre önemli oranda azaldığı görülmektedir.

Tablo 2.25. Sermaye Piyasası İşlemleri ve Kambiyo Karları

(Trilyon TL)	Sermaye Piy. İşl. Karları (Net)			Kambiyo Karları (Net)			Toplam		
	Eylül 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Eylül 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Eylül 2000	Haziran 2001	Eylül 2001
Kamu Bankaları	-170	-1.884	-1.821	-71	-200	-527	-241	-2.084	-2.348
Özel Bankalar	587	718	517	-762	-3.970	-5.467	-175	-3.252	-4.950
TMSF Kaps Bankalar	7	-673	-246	-491	-2.745	-3.166	-484	-3.418	-3.412
Yabancı Bankalar	245	129	141	-233	47	71	12	176	212
Kalkınma ve Yat. Bank.	21	38	39	-20	-94	-95	1	-56	-56
Toplam	690	-1.673	-1.370	-1.576	-6.961	-9.184	-886	-8.634	-10.554

Kaynak: BDDK

2.6. Sermaye Yeterliliği ve Finansal Risklerdeki Gelişmeler

2.6.1. Sermaye Yeterliliği

2001 yılının ilk yarısında, kamu bankaları ile TMSF kapsamındaki bankaların yeniden yapılandırılması kapsamında Hazine ve TMSF'dan sağlanan sermaye desteği sonucunda belirgin bir biçimde artan sektörün sermaye yeterliliği rasyosu, yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 19,7'den yüzde 17,4'e gerilemiştir. Ancak, TMSF kapsamındaki bankalar hariç tutulduğunda aynı dönemde sermaye yeterliliği rasyosu yüzde 14,3'ten yüzde 15,9'a yükselmiştir.

Gruplar itibariyle bakıldığında, geçen yıl sonunda yüzde 7,7 olan kamu bankalarının sermaye yeterliliği rasyosu Haziran 2001'de yüzde 19,8'e, Eylül 2001'de ise yüzde 26,9'a yükselmiştir. Özel bankalar grubunun sermaye yeterliliği rasyosu ise Haziran 2001'de yüzde 10,4'e gerilerken, Eylül 2001 itibariyle yüzde 10,9'a çıkmıştır. Haziran 2001'de yüzde 91,4 olan TMSF bankalarının sermaye yeterliliği rasyosu Eylül 2001'de yüzde 13,4'e gerilemiştir. Bu gelişmede,

temel olarak, sermayeleri negatif olan 5 özel bankanın Temmuz ayında TMSF kapsamına alınması belirleyici olmuştur. Bunun yanı sıra, Hazine tarafından bu bankalara verilen DİBS'lerin, ihtiyacın azalması ile birlikte geri verilmesi de bu gerilemede etkili olmuştur.

Tablo 2.26. Sermaye Yeterliliği Rasyosu

Yüzde	2000		2001	
	Eylül	Aralık	Haziran	Eylül
Kamu Bankaları	7,9	7,7	19,8	26,9
Özel Bankalar	16,6	15,3	10,4	10,9
TMSF Bankaları	-241,7	-62,3	91,4	13,4
Yabancı Bankalar	19,9	21,9	27,1	25,7
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	32,2	32,5	31,0	31,3
Sektör (TMSF Bankaları hariç)	15,9	15,2	14,3	16,1
Sektör (TMSF Bankaları dahil)	7,7	9,3	19,7	15,9

Kaynak: BDDK

2.6.2. Likidite ve Faiz Riski

2000 yılı Kasım ve 2001 yılı Şubat aylarında yaşanan krizler sonrasında ciddi bir likidite sorunu ile karşılaşan ve aşırı yüksek maliyetlerle kaynak toplamak zorunda kalan sektör likit varlıklarını önemli ölçüde artırmış, üçüncü çeyrekte de belirsizlik ortamının devam etmesi nedeniyle bu pozisyonunu değiştirmemiştir.

2001 Haziran ayı sonunda 63,8 katrilyon lira olan bankacılık sektörünün nakit değerler, bankalar, menkul değerler cüzdanından oluşan likit ve likit benzeri varlıkları üçüncü çeyrekte yüzde 9,8 oranında artarak 70,0 katrilyon liraya ulaşmıştır. Likit ve likit benzeri varlıkların toplam aktifler içindeki payı 2001 yılı Haziran ayında yüzde 42,0 iken, Eylül ayı sonunda yüzde 41,2'ye gerilemiştir. Söz konusu varlıkların yüzde 47,7'si TL cinsinden, yüzde 52,3'ü yabancı para cinsinden varlıklardan oluşmuştur.

Tablo 2.27. Bankacılık Sektörünün Likit ve Likit Benzeri Aktiflerinin Gelişimi

	Toplam Aktifler İçinde Yüzde Pay				Likit Aktifler İçinde Yüzde Pay				Yüzde Değişme		
	Eyl.	Ara.	Haz.	Eyl.	Eyl.	Ara.	Haz.	Eyl.	09-01	09-01	09-01
	2000	2000	2001	2001	2000	2000	2001	2001	/09-00	/12-00	/06-01
Nakit	0,9	1,0	0,9	0,9	3,1	3,3	2,1	2,2	69,0	47,7	13,5
TCMB'den Alacaklar	1,0	1,2	1,2	1,1	3,2	4,0	2,8	2,7	98,7	51,1	5,8
İnterbank Piy. Alacaklar	1,2	1,7	4,4	3,6	4,0	5,5	10,6	8,7	414,7	247,4	-9,7
Bankalardan Alacaklar	16,7	15,2	14,1	13,0	53,8	49,7	33,5	31,6	38,5	39,8	3,6
MDC Hariç Toplam	19,8	19,1	20,6	18,6	64,0	62,4	49,0	45,2	66,3	59,2	1,3
Menkul Değ. Cüzdanı	11,2	11,5	21,4	22,6	36,0	37,6	51,0	54,8	258,7	220,1	18,0
Toplam Likit Aktifler	31,0	30,6	42,0	41,2	100,0	100,0	100,0	100,0	135,6	119,7	9,8

Bilgi İçin (Katrilyon TL):

Toplam Likit Aktifler 29,7 31,9 63,8 70,0

Bağlı Menkul Değerler 4,7 6,5 16,9 19,3

Kaynak: BDDK

Likit aktiflerin dağılımı incelendiğinde en önemli kalemlerin menkul değerler cüzdanı ve bankalardan alacaklar olduğu görülmektedir. Yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 18,0 oranında artan menkul değerler cüzdanı 38,4 katrilyon liraya ulaşırken, likit aktifler içindeki payı Haziran ayı sonunda yüzde 51,0 iken Eylül ayı sonunda yüzde 54,8'e yükselmiştir. Diğer yandan likit aktifler içinde yer alan bankalardan alacaklar aynı dönemler itibariyle yüzde 3,6 oranında artarken, interbank piyasasından alacaklar yüzde 9,7 oranında azalmıştır. Her iki hesabın likit aktifler içindeki payları ise aynı dönemler itibariyle 1,9 puan azalarak sırasıyla yüzde 31,6 ve yüzde 8,7 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Gruplar itibariyle likit aktiflerin bilanço içindeki payı dikkate alındığında; özellikle kamu bankaları ile yabancı bankaların aktiflerinin yarısından fazlasının likit varlıklardan oluştuğu dikkat çekmektedir. Kamu bankaları ile TMSF kapsamındaki bankalarda likit aktiflerin önemli bir bölümünü menkul değerler cüzdanının, özel, yabancı ve kalkınma bankalarında ise bankalardan alacaklar kaleminin oluşturduğu gözlenmektedir.

Tablo 2.28. Gruplar İtibariyle Bankacılık Sektörünün Likit ve Likit Benzeri Aktiflerinin Gelişimi

	Toplam Aktifler İçinde				Likit Aktifler İçinde				Yüzde Değişme		
	Yüzde Pay				Yüzde Pay						
	Eyl. 2000	Ara. 2000	Haz 2001	Eyl. 2001	Eyl. 2000	Ara. 2000	Haz 2001	Eyl. 2001	09-01 /09-00	09-01 /12-00	09-01 /06-01
Kamu Bankaları	18,3	15,1	53,6	59,3					366,8	406,6	28,0
- İnterbank ve Banka. Alck.	8,8	6,2	8,1	11,5	48,1	40,9	15,2	19,4	88,0	139,6	63,4
- Menkul D.Cüzdanı	7,0	6,2	42,8	45,4	38,4	40,7	79,8	76,6	829,8	854,0	22,8
<i>Bilgi İçin: Bağlı Men.Değ.</i>	<i>1,0</i>	<i>2,8</i>	<i>3,3</i>	<i>2,6</i>					<i>259,1</i>	<i>21,1</i>	<i>-9,3</i>
Özel Bankalar	33,3	33,8	32,0	29,6					60,7	53,8	7,3
- İnterbank ve Banka. Alck.	19,3	21,7	24,4	19,0	58,1	64,2	75,9	64,3	78,0	54,1	-9,0
- Menkul D.Cüzdanı	12,2	10,1	5,4	8,7	36,7	29,9	17,1	29,5	29,2	51,8	84,9
<i>Bilgi İçin: Bağlı Men.Değ.</i>	<i>7,0</i>	<i>8,3</i>	<i>12,4</i>	<i>13,7</i>					<i>251,9</i>	<i>192,0</i>	<i>29,1</i>
Yabancı Bankalar	65,2	72,4	59,0	53,5					-42,0	-4,9	3,2
- İnterbank ve Banka. Alck.	42,8	48,3	45,4	43,2	65,7	66,7	77,0	80,7	-28,7	15,2	8,2
- Menkul D.Cüzdanı	20,1	19,8	9,0	6,8	30,8	27,4	15,3	12,7	-76,0	-55,8	-14,0
<i>Bilgi İçin: Bağlı Men.Değ.</i>	<i>6,1</i>	<i>4,4</i>	<i>3,8</i>	<i>5,9</i>					<i>-31,3</i>	<i>74,9</i>	<i>76,4</i>
TMSF Bankaları	37,2	52,5	53,0	49,8					744,2	116,2	-20,4
- İnterbank ve Banka. Alck.	8,8	8,2	6,5	3,3	23,1	15,7	12,4	6,5	137,0	-10,6	-58,4
- Menkul D.Cüzdanı	27,9	43,1	45,9	45,9	73,0	82,1	86,6	92,3	967,7	143,0	-15,2
<i>Bilgi İçin: Bağlı Men.Değ.</i>	<i>9,5</i>	<i>9,4</i>	<i>23,9</i>	<i>25,7</i>					<i>1658,2</i>	<i>523,8</i>	<i>-8,7</i>
Kalkınma ve Yat. Bankaları	44,1	41,7	39,5	43,3					91,6	83,6	34,2
- İnterbank ve Banka. Alck.	39,3	38,2	37,8	37,4	88,9	91,6	95,6	86,5	86,3	73,4	21,3
- Menkul D.Cüzdanı	4,6	3,0	1,3	1,2	10,5	7,3	3,3	2,7	-50,2	-31,2	11,4
<i>Bilgi İçin: Bağlı Men.Değ.</i>	<i>2,9</i>	<i>5,2</i>	<i>3,3</i>	<i>2,9</i>					<i>10,1</i>	<i>0,4</i>	<i>9,7</i>

Kaynak: BDDK

Diğer taraftan bankacılık sektörünün menkul kıymet plasmanları içerisinde yer alan likiditesi düşük ancak büyük ölçüde piyasa teminatı veya uzun vadeli yatırım amaçlı olarak tutulan devlet iç borçlanma senetlerinden oluşan bağlı menkul kıymetlerin aktif toplamı içerisindeki payı Haziran ayında yüzde 11,1 iken, Eylül ayında yüzde 11,3'e yükselmiştir. Bağlı menkul değerlerin aktifler içindeki payının ise özel bankalar (yüzde 13,7) ile TMSF bankalarında (yüzde 25,7) yüksek olduğu gözlenmektedir.

Sektörün aktif ve pasifleri vadelerine kalan süreler itibariyle değerlendirildiğinde; kaynak ve kullanım yapısının kısa vadede yoğunlaşma profilinde Haziran ayına göre üçüncü çeyrekte de önemli bir değişiklik olmadığı, 3 aydan kısa vadeli varlık ve yükümlülüklerin toplam varlık ve yükümlülükler oranının varlıklarda yüzde 50 yükümlülüklerde ise yüzde 80 civarında olduğu gözlenmektedir. Aktiflerin pasifleri karşılama oranı TL cinsinden kalemlerde yükselmiş, yabancı para cinsinden kalemlerde ise düşüş göstermiştir.

Banka grupları itibariyle değerlendirildiğinde; yılın üçüncü çeyreğinde 3 aydan kısa vadeler için aktiflerin pasifleri karşılama oranının en yüksek kalkınma ve yatırım bankalarında olduğu (yüzde 151,7), bunu sırasıyla yabancı bankalar (yüzde 91,1), özel bankalar (yüzde 61,9), kamu bankaları (yüzde 45,5) ve TMSF bankalarının (yüzde 25,5) izlediği görülmektedir. Kamu bankalarında 3 aydan kısa vadeler için aktiflerin pasifleri karşılama oranı Haziran ayına göre 4,9 puan, kalkınma bankalarında 1,3 puan artış gösterirken, özel bankalar grubunda 8,3 puan, TMSF bankalarında 1,3 puan, yabancı bankalarda 21,4 puan azalma göstermiştir. Üç aydan uzun vadelerde ise sektörde genel olarak karşılama oranı yüzde 100'ün üzerinde gerçekleşmiştir.

Tablo 2.29. Bankacılık Sektörünün Likit Aktiflerinin Pasiflerini Karşılama Oranı

Yüzde	3 Aydan Kısa Vadeler İçin				Tüm Vadeler Toplamı İçin			
	Eyl.00	Ara.00	Haz.01	Eyl.01	Eyl.00	Ara.00	Haz.01	Eyl.01
Kamu Bankaları	46,8	24,7	40,6	45,5	81,8	74,2	104,3	103,4
- TP	38,0	16,5	29,8	39,6	77,8	69,8	108,8	110,0
- YP	71,6	69,4	70,6	58,5	95,6	92,2	93,3	91,4
Özel Bankalar	78,5	75,2	70,2	61,9	121,0	107,3	106,9	103,6
- TP	115,7	97,7	85,8	87,0	216,2	176,4	171,4	171,2
- YP	57,6	60,8	62,1	51,2	79,8	74,0	79,5	78,4
Yabancı Bankalar	101,4	90,2	112,5	91,1	112,1	108,0	116,9	115,1
- TP	259,7	178,1	229,4	211,6	342,3	234,7	191,0	201,6
- YP	59,6	49,9	80,5	63,5	62,5	58,4	95,6	95,5
TMSF Bankaları	21,1	33,1	26,8	25,5	42,2	75,8	101,1	77,6
- TP	41,8	40,1	48,7	57,8	98,9	108,1	215,5	240,7
- YP	10,7	26,5	15,3	17,0	13,3	48,2	44,1	37,4
Kalk. ve Yat. Bankaları	143,0	127,3	150,4	151,7	134,2	135,4	133,5	131,4
- TP	152,1	139,0	130,8	129,1	224,7	230,7	223,2	217,6
- YP	133,7	116,1	175,1	176,3	97,8	95,8	102,1	105,9
Sektör	71,1	56,8	63,8	59,6	105,2	95,3	107,5	105,2
- TP	81,0	52,2	61,4	65,6	130,8	112,4	140,1	141,4
- YP	62,0	62,8	65,9	55,3	81,5	77,3	83,7	82,9

Kaynak:BDDK

2001 yılında likit ve likit benzeri aktiflerin pasifleri karşılama oranının artması sektörün likidite riskini azaltmıştır. Ancak, aynı dönemde menkul değerlere plasmanların (bağlı menkul değerler dahil) toplam aktifler içindeki payı yüzde 52,5'e, likit aktifler içerisinde menkul değerler kümesinin payı ise yüzde 54,8'e ulaşmıştır. Bu durum, sistemin genelinde oluşabilecek bir likidite sıkışıklığı durumunda, menkul kıymet piyasaları üzerindeki baskıyı artırabilecektir. Ancak, uygulanmakta olan program kapsamında para politikasının esnekliğinin artırılmış olması likidite riskini sınırlandıran bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

2001 yılının ilk yarısında 2000 yılı sonuna göre önemli ölçüde azalan bankacılık sektörünün faiz riski, üçüncü çeyrekte de iyileşme göstermiştir. Vadeleri itibariyle bankacılık sektörünün faize duyarlı aktifleri ve pasifleri (repo ve ters repo işlemleri dahil) incelendiğinde; kısa vadelerde aktiflerin pasifleri karşılama oranlarındaki yükselişe bağlı olarak yeniden fiyatlandırma dönemleri daha uyumlu hale gelmiştir. Diğer yandan, menkul değerlere plasmanların önemli bir kısmı değişken faizli kıymetlerden oluşmaktadır. Bu durum, faiz hadlerindeki aşırı dalgalanmaların sektör üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlandıracak bir faktördür.

2.6.3. Kur Riski

Şubat 2001'de dalgalı kur sistemine geçilmesiyle birlikte bankacılık sektöründe döviz pozisyon açığını kapatma eğilimi artmıştır. Haziran ayında gerçekleştirilen takas işlemi de bankaların döviz pozisyon açıklarını kapatmalarına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

2001 yılının üçüncü çeyreğinde de döviz pozisyon açığındaki gerileme eğilimi devam etmiş ve Haziran sonu itibariyle 2.417 milyon dolar olan döviz pozisyon açığı (vadeli işlemler hariç) Eylül sonunda 1.932 milyon dolara gerilemiştir. Vadeli işlemler dahil edildiğinde sektörün net genel pozisyon açığının 2001 yılının üçüncü çeyreğinde 695 milyon dolar olarak gerçekleştiği görülmektedir. TMSF bankaları hariç tutulduğunda ise Eylül sonu itibariyle bankacılık sektörünün 470 milyon dolar pozisyon fazlası bulunmaktadır.

Tablo 2.30. Döviz Pozisyon Açığı (Milyon Dolar)

	Bilanço İçi Pozisyon (1)			Net Genel Pozisyon (2)		
	Aralık	Haziran	Eylül 2001	Aralık	Haziran	Eylül 2001
	2000	2001	2001	2000	2001	2001
Kamu Bankaları	-144	195	116	-90	200	117
Özel Bankalar	-8.377	-2.056	-907	-1.182	140	309
TMSF Bankaları	-3.984	-602	-1.249	-4.030	-558	-1.165
Yabancı Bankalar	-1.803	5	85	-36	-6	17
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	-245	41	23	-107	71	27
Sektör (TMSF hariç)	-10.569	-1.815	-683	-1.415	405	470
Sektör (TMSF dahil)	-14.553	-2.417	-1.932	-5.445	-153	-695

Kaynak:BDDK

(1)Bilanço İçi Pozisyon= Döviz Pozisyonu + Döviz Endeksli Pozisyon.

(2)Net Genel Pozisyon= Döviz Pozisyonu + Döviz Endeksli Pozisyon + Vadeli İşlemler

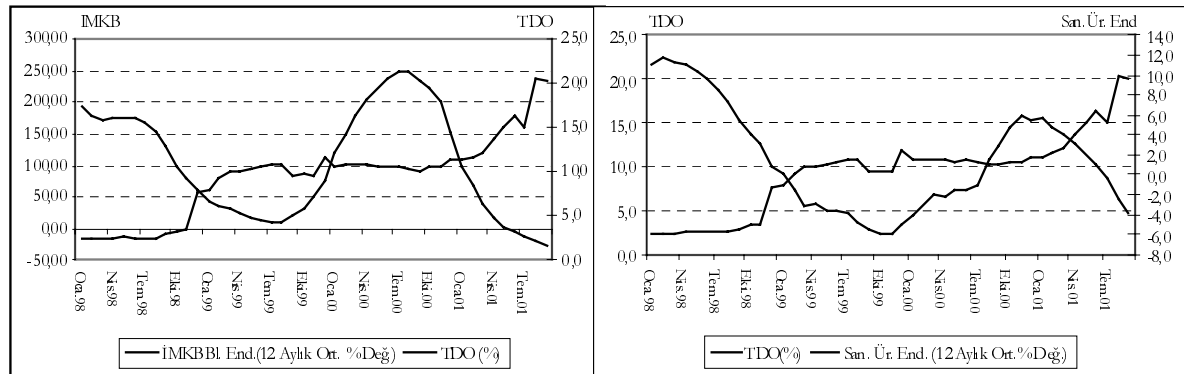
Gruplar itibariyle bakıldığında; özel bankaların vadeli işlemler hariç döviz pozisyon açığı Haziran 2001'de 2.056 milyon dolar iken Eylül 2001'de 907 milyon dolara gerilemiştir. Vadeli işlemler dahil edildiğinde özel bankaların pozisyon fazlasının üçüncü çeyrekte 169 milyon dolar artarak 309 milyon dolara yükseldiği görülmektedir.

Döviz pozisyon açığı bulunan bir diğer grup olan TMSF kapsamındaki bankaların döviz pozisyon açığı, Temmuz ayında 5 özel bankanın TMSF kapsamına alınmasının etkisiyle artmıştır. Haziran ayı sonunda 558 milyon dolar olan TMSF bankalarının net genel pozisyon açığı Eylül sonunda 1.165 milyon dolara yükselmiştir.

2.6.4. Kredi Riski

Ekonomik aktivitedeki daralma, şirket bilançolarındaki kötüleşme ve varlık fiyatlarındaki gerileme bankacılık sektöründe kredilerin takibe dönüşme oranının 2001 yılı ikinci çeyreğinden itibaren önemli oranda artmasına yol açmıştır. Nitekim, 2000 yılı Aralık ayında yüzde 11,1 olan takipteki alacakların toplam kredilere oranı, 2001 yılı Haziran ayında yüzde 13,8'e, Eylül ayında ise yüzde 17 seviyesine yükselmiştir. Eylül ayı itibariyle takibe dönüşüm oranı TMSF bankaları grubunda yüzde 70, kamu bankaları grubunda yüzde 29,6, özel bankalar grubunda ise yüzde 4,7 seviyesindedir.

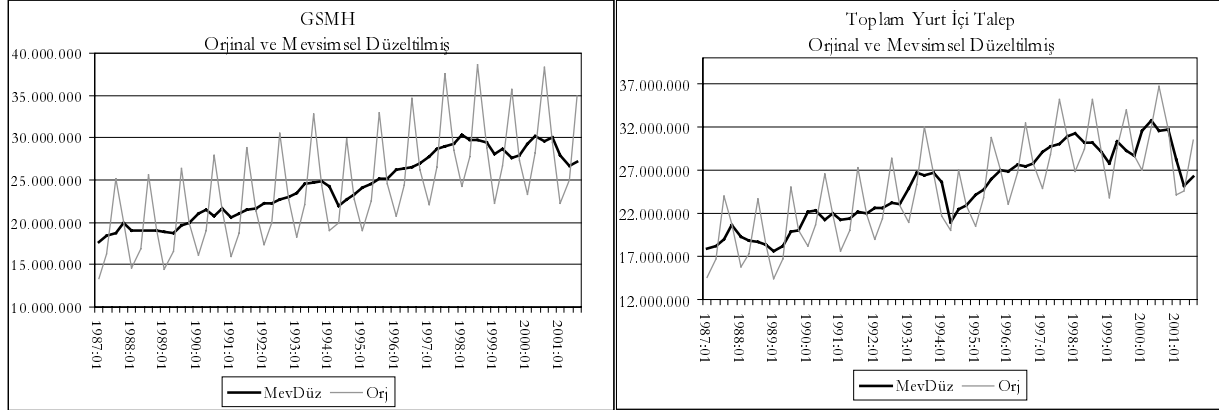
Kredilerin Takibe Dönüşüm Oranı, İMKB Endeksi ve Sanayi Üretim Endeksi

Geleceğe yönelik olarak değerlendirildiğinde, özel bankalar grubunda kredilerin takibe dönüşüm oranını belirleyecek temel unsur, ekonomik aktivitedeki gelişmeler olacaktır. Bu çerçevede, 2001 yılının üçüncü çeyreğinde mevsimsel düzeltilmiş seriler dikkate alındığında yurt içi talep ve GSMH'da önceki döneme göre artış gerçekleşmesi, ekonomik aktivitenin yeniden

büyüme sürecine gireceğine ilişkin beklentilerin güçlenmesi ve 2001 yılının ilk yarısında finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmaların azalması önümüzdeki dönemde kredi riskinin sınırlanmasına yardımcı olacak unsurlardır.

GSMH ve Toplam Yurt İçi Talep

Bankacılık sektöründe risk yönetimine karşı duyarlılığın artmış olması da kredi riskinin önümüzdeki dönemde sınırlandırılmasına katkıda bulunacaktır. Sorunlu kredilerin mali sektör ve reel kesim işbirliği içinde çözümlenmesini öngören Londra Yaklaşımı ve varlık yönetim şirketinin kurulması yönündeki girişimler, sistemin sağlıklı bir kredi portföyüne ulaşmasını ve nihai olarak daha düşük bir kredi riskiyle karşılaşmasını sağlayacaktır. Vadeli işlem opsiyon sözleşmeleri ve diğer türev ürünlerin kredi tanımına dahil edilmesi, 2009 yılına kadar bir geçiş süreci çerçevesinde bankaların mali kurumlar dışındaki bir ortaklığa iştiraklerinin özkaynakların en fazla yüzde 15'i, bu iştiraklerin toplam tutarının ise özkaynakların yüzde 60'ı ile sınırlandırılması bankacılık kesiminin kredi portföyünün daha sağlıklı oluşumunu sağlama yönünde getirilen diğer önemli düzenlemelerdir.

Diğer yandan, 2001 yılının Ocak-Eylül döneminde kredilerin toplam aktifler içindeki payı önemli oranda gerilerken, yeniden yapılandırma programı çerçevesinde bankacılık sisteminin öz kaynakları güçlendirilmiştir. Bu iki unsur kredi riskindeki olası artışın sektör üzerindeki etkilerini dengeleyici rol oynayabilecektir.

Tablo 2.31. Kredilerin Toplam Aktiflere ve Özkaynaklara Oranı

Yüzde	TDO	Krediler/T.Aktifler	Krediler/Özkaynaklar
Kamu Bankaları	29,6	17,7	196,1
Özel Bankalar	4,7	32,4	341,2
TMSF Bankaları	70,0	8,5	305,0
Yabancı Bankalar	5,4	23,2	158,1
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4,1	43,0	216,8
Toplam	17,0	25,9	280,6
TMSF Hariç Toplam	10,7	28,2	279,8

Kaynak: BDDK

Bu olumlu faktörlere ek olarak BDDK, sorunlu kredilerin raporlanmasındaki zayıflıklar ile sektörel ve gruplar itibariyle kredi yoğunlaşmasının yaratabileceği riskleri en aza indirmek amacıyla, bankaların sorunlu hale gelen krediler için zamanında ve gerçekçi karşılık ayırmaları, özkaynaklarını güçlendirmeleri ve kredi limitlerine uyum konularındaki gözetim ve denetimini titizlikle yürütmektedir.

3. ÖZEL FİNANS KURUMLARI

3.1. Aktif Yapısındaki Gelişmeler

Özel Finans Kurumlarının (ÖFK) toplam bilanço büyüklüğü 2001 yılının üçüncü çeyreğinde reel olarak yüzde 6 oranında artarak 1,7 katrilyon liradan 2,1 katrilyon liraya yükselmiştir. Dolar bazında bakıldığında ise, ÖFK'ların aktif büyüklüğü 2001 yılı Eylül ayında Haziran ayına göre yüzde 2,4 oranında azalarak 1,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.1. ÖFK Bilançosundan Seçilmiş Kalemler

	Trilyon TL			Milyon Dolar			Reel Yüzde Değişme (TL)	
	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Aralık 2000	Haziran 2001	Eylül 2001	Eyl. 01/ Ara.00	Eyl.01/ Haz.01
Toplam Aktifler	2.266	1.727	2.062	3.374	1.378	1.345	-44,1	6,0
-Kullanılan Fonlar	1.726	1.044	1.212	2.570	834	790	-56,9	3,0
-Takipteki Alacaklar (brüt)	97	207	256	145	166	167	61,4	9,4
-Bankalardan Alacaklar	84	167	221	125	133	144	60,9	17,5
-Sabit Kıymetler	156	179	197	233	143	129	-22,6	-2,3
Toplam Pasifler	2.266	1.727	2.062	3.374	1.378	1.345	-44,1	6,0
-Toplanan Fonlar	1.863	1.351	1.671	2.774	1.078	1.090	-44,9	9,8
-Özkaynaklar	161	108	137	240	86	90	-47,6	13,1
Toplam Bilanço Dışı Yükümlülükler	259	216	263	385	172	171	-37,7	8,1

Kaynak: BDDK

Özel Finans Kurumlarının aktif kalemleri incelendiğinde, plasmanların yüzde 58,8'ini kullandırılan fonlar kaleminin oluşturduğu görülmektedir. Bunu yüzde 10,7 ile bankalardan alacaklar ve yüzde 9,6 ile sabit kıymetler ve yüzde 7,6 ile takipteki alacaklar izlemektedir. 2001 yılı Eylül ayı sonunda ÖFK'lar cari ve katılma hesaplarından sağladıkları fonların yüzde 44,8'ini *üretim desteği sağlanması* yoluyla kullanılmaktadır. Kar-zarara katılma ve finansal kiralama yöntemiyle kullandırılan fonların toplam kullandırılan fonlar içindeki payı ise sırasıyla yüzde 30,9 ve yüzde 22,5'tir.

ÖFK'ların kullandırılan fonlar tutarı, Temmuz-Eylül döneminde reel olarak yüzde 3 oranında artarak 1,2 katrilyon lira olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde takipteki alacakları (brüt), ekonomideki olumsuz koşulların da etkisiyle yüzde 9,4 oranında artarak 256,4 trilyon liraya yükselmiştir. ÖFK'ların bankalardaki depoları Haziran 2001 döneminde 166,9 trilyon lira iken Eylül 2001 döneminde reel olarak yüzde 17,5 oranında artarak 221 trilyon liraya ulaşmıştır. Bu dönemde Türk lirasının yabancı paralar karşısında hızlı değer kaybı yüzde 97'si yabancı para cinsinden oluşan bankalar hesabının artması sonucunu doğurmuştur.

2001 yılı Eylül ayı itibarıyla ÖFK'ların toplam aktiflerinin yüzde 32,3'ü Türk Parası, yüzde 67,7'si yabancı paradan oluşurken, toplam pasiflerinin yüzde 16,7'si Türk Parası, yüzde 83,3'ü ise yabancı para cinsinden oluşmaktadır.

3.2. Pasif Yapısındaki Gelişmeler

ÖFK'ların özkaynaklar dışındaki temel kaynakları, cari hesaplar ile kar ve zarara katılma hakkı veren hesaplarda toplanan fonlardır. Cari hesaplar ve katılma hesabı şeklinde toplanan fonlar 2001 yılının üçüncü çeyreğinde reel olarak yüzde 9,8 oranında artarak 1,7 katrilyon lira olmuştur.

Toplam kaynaklar içinde toplanan fonların payı, Haziran 2001'de yüzde 78,2 iken, Eylül 2001'de yüzde 81'e yükselmiştir. Eylül 2001 itibarıyla toplanan fonların yüzde 79,3'ü katılma hesaplarından, yüzde 12,8'i cari hesaplardan ve yüzde 7,9'u özel projeler için sağlanan fonlar hesaplarından oluşmaktadır.

ÖFK'ların özkaynakları, 2001 yılının üçüncü çeyreğinde reel olarak yüzde 13,1 oranında artarak 137,3 trilyon lira olmuştur. Aynı dönemde ödenmiş sermaye 112 trilyon liradan 120 trilyon liraya çıkmıştır.

3.3. Bilanço Dışı İşlemler

Özel Finans Kurumlarının bilanço dışı yükümlülükleri, yılın üçüncü çeyreğinde reel olarak yüzde 8,1 oranında artarak 262,7 trilyon lira olmuştur. Bu artışta bilanço dışı yükümlülüklerin en önemli bölümünü (yüzde 97) oluşturan gayri nakdi fonlar kaleminin Temmuz-Eylül döneminde reel olarak yüzde 8,6 oranında artması etkili olmuştur.

Vadeli döviz alım - satım ve repo işlemleri bulunmayan ÖFK'ların Eylül 2001 itibariyle, bilanço dışı yükümlülüklerinin yüzde 69'u teminat mektuplarından, yüzde 25,5'i akreditiflerden, yüzde 2,7'si kabul kredilerinden ve yüzde 2,8'i ise cayılabilir taahhütlerden oluşmaktadır.

Bilanço dışı yükümlülüklerin Türk Lirası ve yabancı para kompozisyonuna bakıldığında, Eylül ayında Haziran ayına göre önemli bir değişiklik olmaması ve 2001 yılı Haziran ayında yabancı para cinsinden bilanço dışı yükümlülüklerin payı yüzde 59,7 iken, bu oran Eylül 2001'de yüzde 60,7 olmuştur.

3.4. Karlılık

Eylül 2000'de 16,2 trilyon lira net dönem karı elde eden ÖFK'lar Eylül 2001'de 33,4 trilyon lira zarar etmiştir. ÖFK'ların 2001 yılında önemli ölçüde zarar etmesinin temel nedeni, TL'nin hızlı değer kaybı sonucu bu kurumların 72,3 trilyon lira net kambiyo zararının oluşmasıdır. Bununla birlikte, Temmuz-Eylül dönemi itibariyle bakıldığında ÖFK'ların karlılık performansında bir iyileşme gözlenmektedir. Nitekim, Haziran sonu itibariyle 45,4 trilyon lira olan dönem zararı Eylül ayı sonunda 33,4 trilyon liraya gerilemiştir.

Tablo 3.2. ÖFK Gelir Gider Dengesinden Seçilmiş Kalemler (Milyar TL)

	Milyar TL			Nominal Değişim (%)		Reel Değişim (%)	
	Eyl.00	Haz.01	Eyl.01	Eyl.01/ Eyl.00	Eyl.01/ Haz.01	Eyl.01/ Eyl.00	Eyl.01/ Haz.01
Kar Payı Gelirleri	283.739	107.849	195.803	-31	81,6	-60,5	61,1
-Kullandırılan Fonlardan Alınan Kar Payı	283.050	107.679	194.974	-31,1	81,1	-60,6	60,7
Kar Payı Giderleri	179.816	42.083	82.297	-54,2	95,6	-73,8	73,6
-Toplanan Fonlara Ödenen Kar Payları	179.619	42.076	82.290	-54,2	95,6	-73,8	73,6
Net Kar Payı Geliri (Gideri)	103.923	65.766	113.506	9,2	72,6	-37,5	53,2
-Kar Payı Dışındaki Gelirler	15.524	14.834	24.740	59,4	66,8	-8,8	48,0
-Kar Payı Dışındaki Giderler	80.768	54.887	92.579	14,6	68,7	-34,4	49,7
Diğer Kar Payı Dışı. Gelirler (Giderler)	-12.579	-65.159	-72.584				
-Kambiyo Karları (Zararları) (Net)	-13.115	-65.159	-72.584				
Dönem Net Karı	16.254	-45.431	-33.363				

Kaynak: BDDK

EK: FİNANSAL PİYASALAR, MAKROEKONOMİ VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDEKİ GELİŞMELER

(Ekim- 14 Aralık 2001 Dönemi)

11 Eylül'de ABD'ye yönelik terörist saldırı yurt içi ekonomi ve finansal piyasalarda Ağustos ayından itibaren başlamış olan olumlu gelişmelerin kesintiye uğramasına yol açmıştır. Ancak, hem gelişmiş ülkelerin gerekli parasal ve mali önlemleri zamanında almasıyla birlikte uluslararası ortamın yeniden normalleşme eğilimine girmesi, hem de uygulanmakta olan programın sağlanacak dış kaynakla güçlendirilerek devam ettirileceği yönündeki adımlar sonucunda Ekim ayı ortasından itibaren yurt içi ekonomi ve finansal piyasalarda yeniden olumlu bir sürece girilmiştir. 11 Eylül saldırılarının ardından Merkez Bankasının piyasalara gerektiğinde likidite sağlayacağını açıklaması ve faizlerdeki üst kotasyon oranlarını aşağıya çekmesi de finansal piyasalardaki olumlu gelişmelerde etkili olmuştur.

Finansal Piyasalar ve Makroekonomideki Gelişmeler

Ekim ayı başında yüzde 94 seviyesine çıkan ikinci el DİBS piyasasındaki faiz oranları hızla gerileyerek 14 Aralık 2001 tarihinde yüzde 69,2'ye inmiştir. Ekim-Aralık döneminde Hazine ihalelerinde gerçekleşen faiz oranları da benzer bir eğilim göstermiştir. Ekim ayı ortasında 1.637 bin liraya kadar yükselen TL/Dolar kuru 14 Aralık itibarıyla 1.402 bin liraya gerilemiştir. Bu gelişmelerle paralel olarak 21 Eylül'de 7.306 düzeyine kadar gerilemiş olan İMKB Ulusal 100 Endeksi 14 Aralık 2001'de 12.762 seviyesine yükselmiştir. Türkiye'nin uluslararası piyasalarda ihraç etmiş olduğu Eurobond'ların spreadleri 11 Eylül saldırılarının ardından 8 Ekim'de 988 baz puana yükselmiş, izleyen dönemlerde yeniden düşüş eğilimine girerek 14 Aralık itibarıyla 697 baz puana gerilemiştir.

Finansal ve Ekonomik Göstergeler (*)

	2001 Eylül	Ekim	Kasım	14 Aralık
TCMB O/N Faiz Oranı (%)	59,2	59,0	59,0	59,0
İMKB DİBS Piyasası Faiz Oranı (%)	83,0	82,9	74,1	69,2
Hazine İhaleleri Faiz Oranı (%)	87,6	86,4	79,3	71,0 ⁽¹⁾
Hazine İhaleleri Ortalama Vade (Gün)	126	122	167	
TL/Dolar Kuru (Bin TL)	1.466,3	1.596,3	1.520,9	1.402,2
İMKB Ulusal 100 Endeksi-TL	8.437	8.649	10.982	12.762
Eurobond Spreadleri –Türkiye (Baz Puan)	879	914	828	697
TEFE (% Değişme)	5,4	6,7	4,2	-
TÜFE (% Değişme)	5,9	6,1	4,2	-
Aylık Sanayi Üretim Endeksi (% Değişme)	-9,2	-13,5	-	-
Özel İmalat Sanayi Kapasite Kull. Or. (%)	66,8	67,8	68,8	-
Faiz Dışı Denge (Trilyon TL) ⁽²⁾	763	1.402	1.312	-

(*) Eylül, Ekim ve Kasım ayları için aylık ortalama değerleri ifade etmektedir. (1) 14 Aralık 2001 tarihli 3 ay vadeli bono ihalesinde gerçekleşen faiz oranıdır. (2) Hazine Nakit Gerçekleşmelerine Göre

Türk Lirasının hızlı değer kaybına bağlı olarak Ekim ayında TEFE ve TÜFE aylık artış hızları beklentilerin önemli ölçüde üzerine çıkarak sırasıyla yüzde 6,7 ve yüzde 6,1 oranında gerçekleşmiştir. Kasım ayında ise fiyat artış hızı yeniden yavaşlayarak her iki endekste de yüzde 4,2 olmuştur.

11 Eylül saldırıları sonrasında üretim ve talebe ilişkin beklentilerde belirgin bir kötüleşme ortaya çıkmıştır. Ekim ayında sanayi üretim endeksi bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 13,5 oranında gerilemiştir. Ancak, KDV indirimleri, faiz oranlarının düşme eğilimine girmesi ve indirimli satışlardaki artış sonucunda ekonomik aktivite de görece bir toparlanma başlamıştır.

Nitekim, Kasım ayında özel kesim imalat sanayi kapasite kullanım oranı son dokuz aylık dönemin en yüksek seviyesine çıkmıştır.

Hazine Müsteşarlığı verilerine göre nakit bazda faiz dışı fazla Ekim ayında 1,4, Kasım ayında ise 1,3 katrilyon lira olmuştur. Böylece, Ocak-Kasım dönemi itibariyle nakit bazda faiz dışı fazla 13,2 katrilyon lira olarak gerçekleşmiştir.

Bankacılık Sektörüne İlişkin Temel Büyüklüklerdeki Gelişmeler⁵

Merkez Bankası tarafından derlenerek yayınlanan haftalık mevduat, kredi ve bankaların menkul değerler cüzdanına ilişkin veriler çerçevesinde değerlendirildiğinde, Eylül sonrası dönemde döviz tevdiat hesapları dolar bazında artmaya devam ederken, TL/Dolar kurundaki düşüşe bağlı olarak Türk Lirası bazında gerilemiştir.

30 Kasım itibariyle Eylül sonuna göre yurt içi yerleşiklerin Türk Lirası cinsinden vadeli mevduatları yüzde 5,5, toplam mevduatları ise yüzde 1,9 oranında artış göstermiştir. Bu gelişmeler sonucunda, Ekim ayı sonunda yüzde 61'e çıkmış olan döviz tevdiat hesaplarının toplam mevduata oranı 30 Kasım'da yüzde 58,8'e gerilemiştir.

Faiz oranlarındaki düşüş ve stopaj oranlarının artırılmasının da etkisiyle düşüş eğilimine giren müşterilerle yapılan repo işlemleri Eylül sonuna göre yüzde 5,5 oranında azalarak 30 Kasım itibariyle 3,7 katrilyon lira olmuştur.

Mevduat Bankalarının yurt içine verdikleri Türk Lirası cinsinden krediler Eylül sonuna göre yüzde 3,6 oranında artarken, yabancı para cinsinden krediler hem dolar bazında hem de Türk Lirası bazında gerilemiştir.

Tasfiye olunacak alacaklar Eylül ayı sonuna göre yüzde 16,9 oranında azalarak 30 Kasım itibariyle 7,0 katrilyon lira olmuştur. Bu gelişmede, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kapsamında bulunan bankaların tahsili gecikmiş alacaklarının TMSF bünyesindeki Tahsilat Dairesi'ne aktarılması etkili olmuştur. 30 Kasım itibariyle Eylül ayı sonuna göre tasfiye olunacak alacaklar özel bankalar grubunda yüzde 15,7, yabancı bankalar grubunda ise yüzde 26,5 oranında artış göstermiştir.

Mevduat bankalarının menkul değerler cüzdanı ve bağlı menkul değerler toplamı Eylül sonuna göre yüzde 1,7 oranında artarak 30 Kasım tarihinde 58,2 katrilyon liraya yükselmiştir.

⁵ Bu kısımda yer alan değerlendirmeler TCMB Haftalık Basın Bülteni ile açıklanan verilere dayanmakta ve mevduat, kredi ve menkul değerlere plasmanlara ilişkin güncel eğilimler hakkında bilgi sunma amacını taşımaktadır. Kapsam ve tanımların aynı olmamasına bağlı olarak bu kısımda yer alan veriler banka bilançolarından farklılık gösterebilmektedir.

Mevduat, Kredi ve Menkul Değerler Cüzdanındaki Gelişmeler

	Trilyon TL				30 Kasım İtibariyle Yüzde Değişme	
	2000	2001	Ekim	30 Kasım	Yıl	Eylül
	Aralık	Eylül			Sonuna	Sonuna
Toplam Mevduat	64.589	106.031	110.035	105.781	63,8	-0,2
Toplam Mevduat (Bankalararası hariç)	56.293	100.082	104.429	101.862	80,9	1,8
- Y.İçi Yerleşikler Top. Mev.(B,arası hariç)	55.209	98.282	102.492	100.167	81,4	1,9
-Yurt İçi Yerleşikler TL Mevduat	30.854	39.159	39.958	41.298	33,8	5,5
-Yurt İçi Yerleşikler DTH	24.355	59.123	62.534	58.869	141,7	-0,4
-Yurt İçi Yerleşikler DTH (Milyon Dolar)	36.255	39.475	39.661	40.542	11,8	2,7
Müşterilerle Yapılan Repo (Net)	5.974	3.994	3.262	3.775	-36,8	-5,5
DTH /(TL Mevduat+DTH) (%)	44,1	60,2	61,0	58,8		
Kredi Hacmi	30.374	41.378	42.083	39.892	31,3	-3,6
Kredi Hacmi (Mali Kesime Ver. Kr. Hariç)	28.366	37.823	38.578	36.659	29,2	-3,1
-Mevduat Bank. Yurt İçine Verilen Krediler	25.689	32.314	32.875	31.295	21,8	-3,2
-TL	17.264	16.409	16.688	16.998	-1,5	3,6
-YP	8.425	15.904	16.187	14.297	69,7	-10,1
-YP (Milyon Dolar)	12.542	10.416	10.062	9.631	-23,2	-7,5
Tüketici Kredileri ve Kredi Kartları	6.695	5.081	4.933	4.774	-28,7	-6,0
Tasfiye Olunacak Alacaklar (TOA)	3.121	8.398	8.472	6.976	123,5	-16,9
-Kamu Bankaları	983	3.397	3.497	3.549	261,0	4,5
-Özel Bankalar	573	1.296	1.414	1.499	161,6	15,7
-TMSF Bankaları	1.484	3.471	3.318	1.668	12,4	-51,9
-Yabancı Bankalar	28	83	92	105	275,0	26,5
-Kalkınma ve Yatırım Bankaları	53	151	151	154	190,6	2,0
Mevduat Bankaları Menkul Değerler Cüz.	11.716	40.653	42.018	43.750	273,4	7,6
Mevduat Bank. Bağlı Menkul Değ.(BMD)	4.625	16.538	16.989	14.409	211,5	-12,9
Menk. Değ. Cüzd.+Bağlı Menk.Değ.	16.342	57.191	59.006	58.159	255,9	1,7
<i>Bilgi için: Dolar Alış Kuru</i>	<i>671.765</i>	<i>1.526.978</i>	<i>1.608.741</i>	<i>1.484.545</i>	<i>121,0</i>	<i>-2,8</i>

Kaynak: Merkez Bankası Haftalık Basın Bülteni

23 Kasım 2001 itibariyle bankacılık kesiminin bilanço içi açık pozisyonu 1,6 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Net Genel Pozisyon itibariyle değerlendirildiğine ise 28 Eylül itibariyle 695 milyon dolar olan sektörün pozisyon açığı 23 Kasım'da 443 milyon dolara gerilemiştir. TMSF kapsamındaki bankalar hariç tutulduğunda bankacılık sisteminin 23 Kasım 2001 itibariyle 471 milyon dolar net genel pozisyon fazlası söz konusudur.

Bankacılık Kesimi Yabancı Para Net Genel Pozisyonundaki Gelişmeler

	Bilanço İçi Pozisyon			Net Genel Pozisyon		
	28 Eylül	26 Ekim	23 Kasım	28 Eylül	26 Ekim	23 Kasım
Kamu Bankaları	116	227	134	117	225	133
Özel Bankalar	-907	-1.425	-1.201	309	83	325
Yabancı Bankalar	85	64	-100	17	-3	-18
TMSF Bankaları	-1.249	-1.292	-487	-1.165	-1.199	-913
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	23	38	30	27	14	30
Toplam (TMSF Hariç)	-683	-1.097	-1.138	470	319	471
Toplam (TMSF Dahil)	-1.932	-2.390	-1.625	-695	-880	-443

Bilanço İçi Pozisyon: Döviz Pozisyonu+Döviz Endeksli Pozisyon
Net Genel Pozisyon: Döviz Pozisyonu+Döviz Endeksli Pozisyon+Vadeli İşlemler Pozisyonu
 Kaynak: BDDK-İzleme Dairesi,

Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması kapsamında Ekim-14 Aralık dönemine ilişkin olarak; Demirbank'ın HSBC grubuna devri 30 Ekim 2001'de tamamlanmış; Bayındırbank 28 Kasım 2001 tarihinde satışa sunulmuş; Sitebank'a ilişkin Nova Bank S.A.'nın teklifi 26 Ekim 2001 tarihinde TMSF'ye teslim edilmiş ve değerlendirmeye alınmış; İktisat Bankasının 7 Aralık 2001, Etibank ve Kentbank'ın ise 28 Aralık 2001 tarihinden geçerli olmak üzere bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme izinleri kaldırılmıştır. Ayrıca, 30 Kasım 2001 tarihinde, Toprakbank'ın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmiştir. TMSF bünyesinde faaliyet gösteren bankaların mevduatının, karşılığında Devlet İç Borçlanma Senedi verilmek üzere teklif alma usulüyle ticari bankalara devredilmesi süreci başlatılmıştır.